

Izrael története

A megosztott királyság kora (ie. 930-586)

A korszak időbeli határai:

- Az északi országrész fennállása: **i.e. 930 – 722**
- A déli országrész fennállása: **i.e. 930 - 586**

A korszakot tárgyaló bibliai szakaszok:

- Kir. I.-II.
- Krón. I.-II.

Királyok könyvei párhuzamosan tárgyalják az északi és déli uralkodók tevékenységét, míg Krónikák könyvei csupán a déli országrész történetével foglalkoznak. Krónikák könyvében tartalmi kiegészítések is fellelhetők, mint pl. Manassé király esetében, akinek 55 évig tartó uralkodásáról Királyok könyve csupán a rosszat jegyzi fel, míg a Krónikák könyvéből azt is megtudjuk, hogy uralkodása végén megtért.

- Ésaías próféta könyve
- Jeremiás próféta könyve és Siralmi
- A kisprófétai iratok közül: Hóseás, Jóel, Ámos, Abdiás, Jónás, Mikeás, Náhúm, Habakuk, Sofóniás könyvei

A fogalom jelentése:

Izrael uralkodói közül csupán az első háromnak (Saul, Dávid, Salamon) adatott meg, hogy egységes ország fölött gyakorolja hatalmát. Salamon halála után az ország két részre szakadt, aminek eredményeként délen két törzs, Júda és Benjámín élt továbbra is Dávid leszármazottainak fennhatósága alatt, míg a tőlük északra fekvő tíz törzs új államot alapított. Az előbbire Júda, az utóbbira Izrael néven hivatkozik a Biblia.

A korszak általános jellemzése:

Általában elmondható, hogy a zsidó nép történetének sötét és küzdelmes időszaka zajlott ezekben

az évszázadokban. Küzdelem

- a külső támadásokkal,
- egymással,
- és a mindkét ország részben folyamatosan mélyülő hitehagyással szemben.

A minden téren mutatkozó hanyatlás bibliai könyvekben olvasható kendőzetlen bemutatása ugyanakkor éppen a Biblia ihletettségének közvetett bizonyossága. A beszámoló azt tükrözi, hogy Isten hogyan látta a megváltás történetének ezt az időszakát. Tehát olyan történetírással találkozhatunk itt, amely mentes az emberi elfogultságtól és mint ilyen, a maga nemében egyedülálló.

Különös talánya és tanulsága ennek a korszaknak, hogy nem csak népi méreteken, hanem az egyéni életek szintjén is nagy lelki fordulatok figyelhetők meg. Például érdekes megfigyelni, hogyan változik meg az egymást követő nemzedékekben apa és fiú lelki beállítottsága, magatartása. Kiváló reformkirályok leszármazottai minden korábbi eredményt tönkretéve hanyatlásba viszik az országot és fordítva, nagy hitehagyók gyermekei atyáiktól gyökeresen eltérő utat követve fellendülést érnek el. Megtanulhatjuk, hogy a körülmények, vagy a neveltetés nem "predesztinálják" az embert. Ki-ki a maga sorsának alakítója, a maga döntéseinek következményeit hordozza.

A korszakról szóló beszámolók ezen kívül a vezetés jelentőségét és felelősségét is látványosan bizonyítják. A nép sorsa, lelki irányvétele ugyanis mindig szorosan összefüggött az éppen hatalmon lévő vezető hitbeli magatartásával:

- rátermett, lelkileg alkalmas uralkodók felemelték a népet
- az állhatatlanok alatt pedig hanyatlás következett be.

A korszak kronológiájának feldolgozásában nehézséget jelent, hogy a párhuzamosan hatalmon lévő uralkodók uralkodási idejét egymáshoz viszonyítva adja meg a Biblia (ezt a jelenséget szinkronizmusnak nevezzük), illetve hogy nevük az északi és déli királyságokban gyakran hasonló, nem egyszer azonos. Fokozott figyelmet kell tehát szentelnünk annak, hogy egy adott király melyik ország részben, kinek a leszármazottjaként uralkodott.

Az északi és déli országrész áttekintő összehasonlítása:

A királyok listáit szemlélve azonnal feltűnik, hogy közel azonos számú uralkodó jelenik meg mind északon, mind délen, annak ellenére, hogy Izrael csak 208 évig, Júda pedig 344 évig állt fenn.

A jelenség oka az, hogy északon, különösen az országrész történetének elején és végén egyaránt gyakori jelenség volt a gyors uralomváltás, az erőszakos hatalomátvétel, aminek eredményeképpen dinasztiák (uralkodóházak) egész sora követte egymást. Ezek a rövid életű uralkodócsaládok gyakran csak 1-2, de legfeljebb 4-5 nemzedékig állnak fenn. A déli országrészben ugyanakkor folytonosság tapasztalható (ld. Dávidnak adott ígéret), noha Athália anyakirálynő (Akháb és Jézabel lánya) egy esetben csaknem teljesen kiirtatta a dávidi királyi házat. (lásd II. Kir. 11. fejelet.)

Sem északon, sem délen nem jellemző, hogy érvényesült volna az Istentől kapott királytörvényeknek az a kitétele, hogy Ő jelöli ki az uralkodót. A mindenkori elsőszülöttek, családtagok, vagy trónbitorlók követték elődeiket a trónon, függetlenül lelki alkalmasságuktól, vagy hozzáértésüktől. Kivétel Jeroboám (I. Kir. 11:29-38) és Jéhu északon (II. Kir. 9. fejelet.)

Délen az itt is tapasztalható hanyatlás ellenére felléptek ún. „reformkirályok”, akik az Isten törvényéhez való visszatérést képviselték. Közülük Josafát, Ezékiás és Jósiás személyét emelhetjük ki. Északon ezzel szemben egyetlen részleges reform történt, amely Jéhu nevéhez fűződött.

Mind északon, mind délen egyre mélyebb hitehagyás lépett fel, amelyet az Úrtól kiküldött próféták intései sem tudtak feltartóztatni. Míg észak esetében (Jéhu már említett részleges vallásreformjától eltekintve) mindvégig meredek zuhanás figyelhető meg a hitéletben, erkölcsben, addig délen a reformok által lassított hanyatlásról beszélhetünk.

Mindkét országrész pusztulását isteni ítéletként értékeli a Biblia, amely a zsidó nép makacs hitehagyása és küldetésének (Isten igazságának más nemzetekkel való megismertetése) miatt következett be. Bár Isten adott kegyelmi időt és üzenetet a nép megtérésére, figyelmeztetései mégis hatástalanok maradtak. Izrael népét így ugyanaz az ítélet érte utol, amely a kb.1000 évvel korábban itt élő – és éppen a zsidók által elpusztított – kánaániakat is. (V. Móz. 33: 55-56)

Megosztott királyság¹

Júda királyai	Júda prófétái	Izrael királyai	Izrael prófétái
Roboám 930-913	Semája, Névtelen	Jeroboám 930-909	Ahija
Abija 913-910		Nádáb 909-908	
Asa 910-869	Azáriás, Obed, Hanáni	Baása 908-886	Jehu
		Elah 886-885	
		Zimri 885	
		Omri 885-874 (Tibni 885-880)	
Josafát 872- 848	Jehu, Jaházíel, Eliézer	Akháb 874-853	Illés, Névtelen I.
Jórám 853 -841		Akházia 853-852	Névtelen II.-III.
Akházia 841		Jórám 852-841	Elizeus, Mikeás
Athália 841-835		Jehu 841-814	
Joás 835-796	Jojada, Zakariás		
Amásia 796- 767	Névtelen I.-II.	Joakház 814-798	
		Joás 798- 782	Jónás kb 790
Uzziás (Azária) 792-740	Zakariás	II. Jeroboám 793-753	Ámos kb 767-753
		Zakariás 753	Hóseás Kb 755-725
		Sallum 752	
Jóthám 750-735 (732)	Ézsaiás, Mikeás kb 745-685, 740-700	Menahem 752-742	
		Pekája 742- 740	
Akház (735) 732-715		Peka 752-732	Oded
		Hóseás 732-722	
Ezékiás 715- 686			
Manasse 697 -642			
Amon 642-640	Náhum 640		
Jósiás 640-609	Habakuk 630 Joel, Hulda, Sofoniás 620		
Joakház 609			
Jójákim 609-597	605 Dánel (605-532)		
Jójákin 598-597	597Ezékiel, Abdiás (597-570)		
Sedékiás 597-586	586 Jeremiás (626-580)		

¹ A királyok krónikák könyvének kronológiájában E. R. Thiele: A chronology of the Hebrew Kings, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, 1978 adatait követjük.

Salamon halála után, ie.930-ban a fiatal zsidó királyság két részre szakadt. A továbbiakban az északi és déli királyság történetét egymás után tekintjük át.

Az északi országrész, Izrael története

1. A bűn elhatalmasodása Jeroboámtól Zimriig (i.e. 930–885)

I. Jeroboám 930 – 909

Nádáb 909 – 908

Baása 908 – 886

Ela 886 – 885

Zimri 885 – 885

I. Jeroboám (i.e. 930–909)

Igehelyek: I. Kir. 11: 29-38, 12:25-33, 13:1-14:20

Kedvező adottságok és indulás után elfordult Istentől:

„Jeroboám, Salamon egykori szolgája... bölcs reformokat hozhatott volna mind polgári, mind vallási vonatkozásban. Salamon uralkodása idején tehetségesnek és józan ítélőképességűnek mutatkozott. Hűséges szolgálata alatt szerzett ismeretei alkalmassá teheték volna megfontolt uralkodásra. Jeroboám azonban nem Istenre támaszkodott.” (E. G. White: Próféták és Királyok, Advent kiadó, Budapest, 1995. 64.o.)

Isten előre megjövendölte, hogy Salamon halála után Jeroboám kezébe kerül majd az ország tíz része. Kiválasztásáról és a neki adott ígéretről I.Kir. 11:29-38-ban olvashatunk. Miután Ahija, Silóbeli próféta szavai nyilvánosságra kerültek, Salamon király üldözni kezdte volt szolgáját, aki az egyiptomi udvarban keresett menedéket.

Apja halála után Roboám hajlíthatatlansága és kemény beszédei miatt (I. Kir. 12: 1-17) tíz zsidó törzs elfordult Dávid utódaitól és a korábbi jóslatot beteljesítve az időközben hazatért Jeroboámot tették meg királlyá. Az új királyság székhelye Sikhem lett. (I. Kir. 12:25)

Sikhem (mai Nablusz) Tell Baláta kb. 5 ha dombja, Jeruzsálemtől 40 km-re északra. Ősi múltú város, már a páttriárkák korában is ismerték. Az egyiptomi források az ie. 1800-as évektől említik, mint jelentős, erődített várost Kánaán földjén. Fontosságát nem annyira kiterjedése adta, sokkal inkább stratégiai szerepe, hiszen az Ebál és Garizim hegyek közti szűk átjáró és út védelmére épült.

A többszöri, folyamatos feltárások eredményeként ma már ismert a város Jeroboám kori, ie.10. századi rétege is, amelyben jól kivehetőek az átépítés, bővítés nyomai (királyi várossá épülés): erődített falak, kaputornyok, többhelyiséges lakóházak, pogány kultuszokra utaló szentélyek.

Jeroboám az így szerzett tapasztalatból nem merített bizalmat Isten iránt, hanem nagyon is emberileg kezdett okoskodni. Attól félt, hogy a nép, részben a vallás, részben a Dávid háza iránti tisztelet miatt hosszútávon el fog fordulni tőle, ezért dinasztiája nem lesz állandó.(I.Kir.12:26-30) Noha bírta Isten ígéreteit, mégsem Tőle várta azok beteljesedését. Engedett az emberi félelemnek és tiltott módon, egy maga által létrehozott vallással próbálta megszilárdítani hatalmát. Próbálkozása nem járhatott sikerrel, ugyanakkor az egész nemzetre kiható romlás elindítója lett.

A jeroboámi hamis vallás kellékei:

- *Kegyhely* Dánban, északon, hogy a kényelmesebb vallásgyakorlók ne fáradjanak a távoli Jeruzsálembé, valamint délen, Béthelben, hogy aki mégis a régi főváros felé tartana, az útközben találjon alkalmas helyet áldozatának bemutatására
- *Papok* és szakrális cselekmények nélkül semmilyen vallás sem működhet. A lévíták azonban vonakodtak a bálványimádásban részt venni, ezért szükségszerűen csak a "nép aljából" (I. Kir. 12:31) kerülhettek ki azok, akiknek nem tartott vissza semmilyen gátlás, hogy személyesen bálványimádásban vegyenek részt, sőt másokat is félrevezessenek .

- *Ünnep* nélkül sem létezhet vallás. Az eredeti 7. hó 10. napját (Jóm Kippur) a 8. hónap 15. napjára változtatta - nagyon hasonló rítusú és időpontú, de tartalmában és jellegében teljesen más ünnepre.
- *Isten látható kiábrázolása* - a láthatatlan Isten helyett. Talán a legmegdöbbentőbb a bálvány alakjának kiválasztása: ismét borjú! Ha másért nem, a formai egybeesés miatt a király, vagy a nép tömegeinek a lelkében visszhangot kellett volna verniük az emlékeknek: egyszer már vétkeztek a borjú imádásával, és milyen szörnyű következményekkel. Mégsem tiltakozott senki. Sőt, talán az ismerős és a korabeli szomszéd kánaáni népek által tisztelt „istenség” még hitelesnek is tűnhetett.

A megtévesztés lényege tehát az volt, hogy a valódival közel azonos, de tartalmában mégis teljesen másra mutató, főként látványos, érzelmekre ható, „népszerű” vallás született.

Dán (mai Tell el-Kádi) Tell Dán kb. 20 ha dombja, a Hermon-hegy lábánál található. 1966-76 között tíz ásatási szezonban tárták fel. A kutatás eredményeként megállapítható, hogy az ősi múltú várost, az ie.10. században - Jeroboám korában - átépítettek. A nagyszabású munkák nyomai a mai napig jól láthatók: erődített falrendszer, 2 toronyból 4 őrszobából álló hatalmas kapurendszer, a kaputól a főépületig vezető hatalmas lépcsősor, kikövezett felvonulási út, stb. A legérdekesebb objektum azonban a tell tetején, egy kis forrás közelében emelkedő monumentális méretű szentély, amely egyszerre foglalt magában a kánaáni vallásra jellemző „magas helyet és az izraeli kultuszban központi szerepet játszó szarvas oltárt. Feltehetően ez lehetett az a szentély, amelyről a Biblia is tudósít.

Isten figyelmeztetése nem sokat váratott magára. Egy ismeretlen nevű júdabeli próféta érkezett a bételi szentélyben áldozatot bemutató királyhoz, hogy megítélje a bálványozást.

„ A bételi ünnepség idején a zsidók szíve még nem volt egészen kemény. Sokan fogékonyak voltak a Szentlélek befolyása iránt. Mielőtt túl késő lenne, az Úr meg akarta állítani azokat, akik hitehagyásukban gyorsan távolodtak tőle. „ (E.G.White im. 66. o.)

Isten embere a következő ítéletet mondta el a bételi oltáron tömjént égető királynak:

„ Oltár, oltár ! ezt mondja az Úr: Íme egy fiú születik a Dávid házából, akinek neve Jósias lesz, aki megáldozza rajtad a magaslatok papjait, akik most terajtd tömjéneznék, és emberek csontjait égetik meg rajtad...és ez lesz a jel, hogy az Úr mondta ezt: Ímé az oltár meghasad és kiomol a hamu, amely rajta van” (I.Kir. 13:2-3)

Ezt a jövendölést Isten több látványos jellel is megerősítette:

- Jeroboám haragosan kinyújtott kezének „megszáradása” (lebénulása) (I. Kir. 13:4)
- Az oltár kettéhasadása (I. Kir. 13:5)
- A király rémült kérésére, a próféta közbenjárására Isten meggyógyítja használhatatlan kezét (I. Kir. 13. 6)
- A júdabeli próféta azt a parancsot kapta Istentől, hogy ne időzzön, ne egyen Izraelben, ajándékot se fogadjon el, hanem késedelem nélkül más úton, mint amin érkezett, térjen vissza hazájába. A próféta ezért elutasította Jeroboám meghívását és elindult Júda felé. Útközben azonban egy másik – izraeli – próféta befolyásolására mégis megszegte Isten útmutatását, megállt, betért annak házába, ugyanis az arra hivatkozott, hogy „ *Én is olyan próféta vagyok mint te és nekem angyal szólott az Úrnak beszédével, mondván: 'Hozd vissza őt veled a te házába, hogy kenyeret egyék és vizet igyék.'*” (I. Kir. 13: 18) Bár az izraeli próféta megtévesztően hazudott, Isten igaz prófétájának le kellett volna lepleznie a csalást. Nem csak az Újszövetség korára igaz Istennek az a kijelentése: „ *De ha szinte mi, avagy mennyből való angyal hirdetne is néktek valamit azon kívül, amit néktek hirdettünk, legyen átok.*” (Gal. 1:8 vö. Ézsa. 8:20) A júdabeli próféta súlyos büntetése, (oroszlán tépte szét) mutatta, hogy Isten ítélete Jeroboámmal és a hamis vallás követőivel szemben sem lesz kíméletesebb.

Jeroboám azonban semmilyen figyelmeztetésre sem változtatta meg törekvéseit: „*De még-e történet után sem tért meg Jeroboám az ő gonosz útjáról, hanem ismét papokat rendelt a nép aljából a magaslatokra...*” (I. Kir. 13: 34)

Ezzel egyszer és mindenkorra hitbéli szempontból kisíklatta az északi országrészt. Ahogyan

Dávid a jó mércéje volt a mindenkor az őt követő királyok kiértékelésénél, úgy Jeroboám személye és uralkodása a rossz mérőfokává vált.

Végső megsötétedését mi sem mutatja jobban, mint beteg fiának esete (I.Kir.14:1-18). Bár kíváncsi volt a próféta jövendölésére, hogy beteg gyermeke életben marad-e, mégis csak feleségét küldte el hozzá és őt is csak álruhában. Fel sem merül benne, hogy ha tényleg prófétáról van szó, akkor azt nem lehet becsapni ilyen módon, vagy ha mégis, akkor viszont nem lehet megbízni abban, amit a jövőről mond. Ez az eset is azt tanúsítja, hogy a lelki megsötétedést rendszerint az értelmi képességek meggyöngyülése, meghasonlás és káosz követi. A történetben azonban vigasztalás is rejlik. A próféta szavai azt igazolják, hogy az ember életében nem feltétlenül a halál, a legrosszabb, ami következhet. Sokszor nem feltétlenül a bűn jelenlétének, vagy a gondviselés hiányának a jele. Jeroboám fia esetében épp Isten szeretete mentette meg a gyermeket a királyi családra hamarosan lezúduló tragédia elől, mivel *"csak benne találtatott valami jó..."* (I. Kir. 14:13.) vö. Ésa. 57:1: *"...senki sem veszi észébe, hogy a veszedelem elől ragadtatik el az igaz"*.

Jeroboám uralkodásával kapcsolatban meg kell még említenünk folyamatos hadakozását a testvér-ország, Júda ellen. (I. Kir. 15:6, 7b)

Izrael első királyának közlgő halálát, Istentől való elvettetését, valamint egész háznépe kiirtását ugyancsak Ahija, Isten Silóban lakó prófétája jövendölte meg. (I. Kir. 14: 7-11 beteljesedést lásd 16:29-30) Ugyanebben a jövendölésben olvashatunk először arról is, hogy Izrael országa Istentől való elhajlása miatt elhurcoltatik majd földjéről és szétszóratik a „folyóvizen túlra” (feltehetően az Eufráteszre utal) – vagyis ez az első utalás az asszír-babiloni fogságra. (I. Kir. 14: 15)

Jeroboámot halála után fia, Nádáb követte a trónon.

Nádáb, Jeroboám fia (i.e. 909–908)

Igehelyek: I. Kir. 15:25-28

Nádáb atyja útját követte, nem tért vissza Istenhez : „ *És gonoszul cselekedett az Úr szemei előtt*

és járt az ő atyjának útján és annak vétkében, amellyel bűnbe ejtette Izraelt.” (I. Kir. 15:26)

Jeroboám halála után gyorsan teljesültek házanépén a silóbeli Ahija próféta szavai. Beértek az előző elrontott időszak következményei. Nádáb rövid és dicstelen uralkodását lázadás döntötte meg. Az Issakhár nemzetségbeli Baása hadsereget gyűjtött és Gibbethónnál legyőzte a királyi csapatokat. Nádábot és Jeroboám egész családját megölte, egy lelket sem hagyott életben. (I. Kir. 15:28–29). Feltehetően így kívánta dinasztiája hatalmát megszilárdítani.

Baása (i.e. 908–886)

Igehelyek: I.Kir.15:27-34, 16: 1-7

A királyi tisztséget erőszakkal megszerző Baása viszonylag hosszabb uralkodása is a „jeroboámi úton” haladt tovább. Bár megölte elődjét, uralkodói politikáján mit sem változtatott.

A Biblia csak néhány dolgot emel ki vele kapcsolatban:

- Erőszakos hatalomátvétele és Jeroboám háznépének kiirtása (I.Kir. 15:27-32)
- Uralkodásának összefoglaló jellemzése: *„És gonoszul cselekedett az Úrnak szemei előtt és járt a Jeroboám útján és az ő vétkében, amellyel bűnbe ejtette Izraelt ”* (I.Kir.15:34)
- Isten feddése és ítélete Baása és háznépe fölött Jéhu, Hanáni fia által: (I.Kir.16:1–4, 7) Figyeljük itt meg, hogy noha Isten előre megjövendölte Jeroboám házának kiirtását, mégis számon kérte Baásán a gyilkosságot - tehát ugyan előre látta, de nem rendelte el ezt a kegyetlenséget. (A prófécia beteljesedése: I.Kir.16: 10-13)
- Jelentős katonai vállalkozások Júda ellen: II.Krón. 16:32
- Tirzában rendezte be fővárosát (I. Kir.15:33)

Ela, Baása fia (i.e. 886–885)

Igehelyek: I.Kir.16:8-14

Ela uralkodása idején tovább folytatódott a jeroboámi és kánaáni bálványimádás. A korabeli eltorzult állapotokat jól tükrözi, hogy ő is pártütés áldozata lett. Izraelben tehát a második

uralkodói családot is teljesen kiirtották. Nem tisztelték az emberéleket, még a királyi tekintélyt sem. A trón erőszakos küzdelmek célpontjává vált, mint bármilyen másik királyságban. Az uralkodót nem Isten felkentjének tekintették – mint régen – hiszen a különböző uralkodói családok pártütéssel ragadták magukhoz a hatalmat.

Ela ellen harci szekereseinek egyik vezetője, Zimri lázadt fel, miközben a király épp részegen mulatozott Tirzában. Zimri „alapos munkát” végzett, hogy bebiztosítsa ingatag uralmát, a királyi házból mindenkit legyilkolt, „*nem hagyott belőlük még csak egy ebet sem*” (I.Kir.16:10-13). Isten korábban adott jövendölése (I.Kir.16: 1-4, 7) ismét hajszálpontosan teljesült.

Zimri (i.e. 885)

Igehelyek: I.Kir.16: 10-20

Zimri hiába igyekezett uralma megszilárdítására. Bár sikerült elfoglalnia a királyi várost, Tirzát, mégsem tudta a hadsereg egészét és a népet maga mellé állítani. Az izraeli seregek mindeközben Gibbethónban gyülekeztek a lázadás hírére. Amikor Ela és családja legyilkolása a tudomásukra jutott, azonnal a hadsereg fővezérét, Omrit tették meg uralkodónak, aki hozzálátott Zimri rövid életű (alig 7 napos) uralmának felszámolásához. Miután az erőfölényben lévő csapatok bevették Thirzát, Zimri feladta a küzdelmet, bevonult a királyi palotába és magára gyújtotta azt.

A Biblia szűkszavú, összefoglaló értékelése szerint, Zimri elődeihez hasonló sötét és gonosz úton járt, megtagadta az igaz Istent. (I. Kir. 16: 19)

2. Izrael mélypontja Omritól Jórámig (ie. 885-841)

Omri (ie. 885-874)

Akháb (ie. 874-853)

Akházia (ie. 853-852)

Jórám (ie. 852-841)

Omri (ie. 885-874)

Igehelyek: I.Kir.16:16-28

Omri viszonylag rövid ideig tartó uralma idején alapvető változások történtek Izraelben. A politikai-katonai puccsal hatalomra kerülő uralkodó erős kézzel látott hozzá a királyság stabilizálásához. Erre szükség is volt, hiszen az ország rövid történelme alatt (ie. 930-885) már a negyedik dinasztia került hatalomra. Omri a zsidó nép uralkodói közül elsőként írta be nevét a korabeli Közel-Keleti történelemben: sikeres háborúkat vívott, nemzetközi kapcsolatokat épített. A Biblia azonban rendkívül sötéten összegzi jellemét és uralmát. Isten szemszögéből nézve ezek a „politikai” sikerek semmit nem értek, mivel Omri jellemében „*gonoszságával meghaladta mid az előtte valókat*” (I. Kir. 16:25), Isten iránti hűtlensége, bálványozása pedig soha nem látott hitehagyásba döntötte az országot.

Omri akkor került hatalomra, amikor Zimri fellázadt Ela ellen és megdöntötte annak királyságát, őt magát pedig megölte. A nép egy része, amikor mindezeknek hírért vette, Omrit, az ország seregeinek fővezérét tette meg uralkodóvá. Omri felsorakoztatta hadait a királyi város, Tirza falai alatt, hogy a gyilkos Zimrit letegye a trónról. Zimri bezárkózott a városba, majd a túlerőt és vesztett helyzetét látva öngyilkos lett, magára gyújtatta a palotát. Omri győzelme azonban nem volt teljes. A zűrzavaros állapotokat hűen tükrözi, hogy Omrival szemben ugyanekkor egy ellenkirályt is választottak Tibni személyében. A két pártra szakadt országban feltehetően egy ideig polgárháború dúlt, míg végül Omri csapatai diadalmaskodtak. (I.Kir.16:21-22)

Tibni halálával Omri immár egyeduralkodóként kezdett hozzá az országban uralkodó zűrzavar felszámolásához. Hogy mindebben – bizonyos értelemben – sikerrel járt azt onnan sejthetjük, hogy nevéhez fűződik az új főváros, Szamária megalapítása (I.Kir.16:24), kereskedelmi és diplomáciai kapcsolatok kiépítése a gazdag Szidónnal, amit dinasztikus házasság is megpecsételt (Akháb és Jézabel frigye), valamint a mesés „Királyi út” feletti hatalom megszerzése. Utóbbi a kor egyik leghíresebb kereskedelmi útvonala volt, amely a Jordán keleti oldalán, Moáb földjén haladt keresztül. Omri leigázta és adófizetőjévé tette a moabitákat, ezzel nemzetközileg is a figyelem középpontjába került.

Moabita kő: A moabiták feletti izraeli győzelem egyetlen forrása egy kb.1,15 m magas, feliratos

bazalttömb, melyet Méša, moábi király készíttetett annak örömére, hogy sok év után végre sikerült leráznia az izraeliek igáját és adóterheit, amelyet Omri óta nyögött az ország. A felirat tehát közvetve utal Omri Moáb földje felett aratott valamikori győzelmére és név szerint megemlíti Omrit, az izraeliták királyát. A moabita követ 1868-ban a Hol-tenger keleti oldalán a bibliai Dibónban (mai Dibán, Jordánia) fedezte fel F.A. Klein porosz misszionárius. A sztélét a helybeliek ugyan összetörték, de sikerült helyreállítani. Ma a Louvre őrzi.

Akháb (ie. 874-853)

Igehelyek: I.Kir.16:28-22:40, II. Krón.18:1-34

Akháb idején Izrael politikailag-gazdaságilag stabil országgá vált, azonban erkölcsileg-hitbelileg történelmének legmélyebb pontjára süllyedt. Akháb 22 éves uralma alatt a pogány kultuszok (Baál és Asera, valamint Jeroboám hamis vallása) teljesen átítták a nép gondolkodását, annál is inkább, mivel az uralkodói ház szigorúan üldözte Jahve követőit és papjait.

Akháb rendkívül terhes genetikai örökséggel indult, neveltetése sem lehetett következetes, így jelleme gyenge és állhatatlan lett. Környezete nagyban befolyásolta döntéseit, házasságában erős akaratú felesége, a föníciai Jézabel szava volt a meghatározó.

„(Akháb)...uralkodását kezdettől fogva különös és mély hitehagyás jellemezte...erkölcsileg gyenge és befolyásolható ember volt. A bálványimádó, határozott, ellentmondást nem tűrő asszonnyal kötött házassága végzetes következménnyel járt mind maga, mind a nemzet számára. Az elvtelen Akháb jellemét, aki tetteit nem szabta magas normákhoz, Jeezabel a maga határozottságával könnyen tudta alakítani.”(E.G.White im. 72.o.)

Az udvar korábban soha nem tapasztalt pompában élt. Szamáriát királyi rangra emelték az építések, Akháb „elefántcsont házban” élt. Az uralkodó nagyszabású építkezéseket folytatott az ország stratégiaileg fontos városaiban is. A jólét azonban csak hozzájárult az erkölcsi romláshoz és hitehagyáshoz.

Szamaria „elefántcsont palotája”

Szamária egy környezetéből jól kiemelkedő dombon, stratégiaileg fontos helyen épült föl, a régészeti feltárások szerint éppen Omri-Akháb idején. A város a nevét Sémerről kapta, akitől Omri jó pénzen, 2 talentumnyi ezüstért (kb. 110-120 kg közti ezüst) vásárolta meg a területet. 1908-tól kezdődően kisebb nagyobb megszakításokkal folytak itt feltárások, amelyek során kb. 60 hektárnyi területen jöttek felszínre a város romjai. A hegy legmagasabb pontján állt a királyi palota, amelyben rengeteg luxus kivitelű, föníciai mesterek által készített elefántcsont-faragvány került elő. A palota mellett raktárházak álltak, amelyekben számos történeti szempontból értékes cserépfelirat (osztrakon) volt. A feliratok nyelvezete és stílusa Akháb korára utal. Az írott emlékekben előforduló személynevek hűen tükrözik a korabeli valláskeveredést: legalább annyi személynév kapcsolódik Jahvéhoz, mint amennyi Baálhoz köthető. Talán a legérdekesebb név „Egeliau”=Jehova-borjú, amelyben a jeroboámi kultuszra való utalást sejthetünk. A Biblia szerint Akháb Szamáriában Baál templomot is építtetett (I.Kir.16.32). A hatalmas falakkal védett királyi várost három évig tartó ostrom után az asszírok pusztították el ie.722-ben.

Akháb egyéb építkezései

Az izraeli városok feltárásai (Yigael Yadin ásatásai az 1960-as években) igazolják, hogy Megiddót és Hácórt Akháb idején nagyszabásúan átépítették és megerősítették. Megiddóban a legjelentősebb építmények: a tell nyugati oldalán létesített bonyolult, földalatti vízvezeték-rendszer és a „Salamon istállóiként” híressé vált, de valójában Akhábhoz köthető raktárak?, vagy istállóik? épületei. Hácórtban egy óriási földalatti vízakna bizonyította Akháb mérnökeinek ügyességét.

Jézabel pecsétje?

Az elmúlt években élénk publicitást kapott egy vitatott, de kétségkívül érdekes pecsételő. A kőből készült, méreteiben szokatlanul nagy – bő 3cm hosszú – pecsét még 1960-ban egy magányűjteményből került az izraeli állam tulajdonába. A figyelem azonban csak 2008-ban irányult rá, amikor egy holland kutató vizsgálatai után azt állította róla, hogy a pecsételő a hírhedt föníciai származású, de izraeli királynő, Jézabel tulajdona lehetett. Nézete szerint a pecsételőn látható egyiptomi-föníciai stílusú szimbólumok: szárnyas szfinx, szárnyas napkorong, sólyom és kobrakígyó az egyiptomi királyi jelképek közé tartoznak. Az egyébként pogány szimbólumokat csak olyan tulajdonos használhatta, aki ugyancsak magas rangú, királyi személy lehetett. A képi

Megjegyzés [1]: Full Paragraph1

ábrázolások között szétszórva a JZBL mássalhangzók szerepelnek, aminek olvasata egyértelműen: Jézabel. A pecséttel kapcsolatban sok vitát olvashatunk, azonban annyit a legtöbben elismernek, hogy a vésett kő értékes, azaz magas rangú tulajdonosa lehetett, a JZBL (azaz Jézabel) betűk olvashatók rajta és kora az i.e.9. századra keltezhető.

Jézabel tudatosan törekedett arra, hogy népe hitét, a kánaáni vallást Izraelben elterjessze. Ösztökélésére Akháb is társa lett ebbéli igyekezetében. Az uralkodópár kezdeményezésére Izraelben mindenütt ismét megépültek a „magas helyek” és „áldozóhalmok”, ahol a bálványimádást egészen úgy gyakorolták mint ahogy azt valamikor „az emóriak tették, akiket kiűzött az Úr Izrael fiai elől.” (I. Kir. 21: 25-26)

„ Akháb uralkodásának átkos hatására Izrael messze került az élő Istentől, és rossz útra tért. Hosszú éveken át egyre kevésbé tisztelték és félték Istent...A hitehagyás sötét árnya borult az egész országra. Mindenütt Baál és Asera bálványokat lehetett látni...A bálvány-istentisztelet káprázatos pompájától és elbűvölő szertartásaitól lebilincselve, a nép követte királyának és udvarának példáját.” (E.G.White im. 72-73.o.)

A közállapotokat hűen tükrözi, hogy Isten annyira feledésbe merült a nép körében, hogy ebben az időben épült újjá Jerikó, az a város, amelyet – örök tanulságként – a honfoglalás során kimondott eskü szerint soha többé nem szabadott volna felépíteni. (I. Kir. 16:34 vö. Józs.6:26)

Bár a nép önként választotta az Istentől való elfordulást, az Úr nem hagyta őket teljes sötétségben, hanem elküldte hozzájuk egyik legnagyobb prófétáját, Illést, az ima emberét.

„ Isten azért használhatta fel Illést Izrael történetének ezekben a válsággal terhes óráiban, mert nagy hite volt. Miközben imádkozott, hitével megragadta a menny ígéreteit, és rendíthetetlenül esedezett addig, amíg Isten nem válaszolt a könyörgésére. Nem várt addig, amíg minden bizonyította, hogy Isten meghallgatta. A menny pártfogásának legkisebb jelére is kész volt mindent vállalni. Amit Isten segítségével Illés meg tudott tenni, azt mindenki megteheti abban a szolgálatban, amelyet Isten művében kapott.” (E.G.W. im.100.o.)

Illés a Jordántól keletre, Gileád hegyei között élt. Istenhez ragaszkodó, mélyen hívő, imádságos lelkű ember volt, aki bár nem töltött be semmilyen magas pozíciót, mégis egy olyan vallási reformáció elindítója lett, amelynek tanulságai a mai napig szólnak. „*Illés lelkével és erejével*” (Luk.1:17) lépett fel Keresztelő János Jézus útkészítőjeként (Mal. 3:1,4:5-6), és ugyanez a lelkület nyilatkozik majd meg a végidő maradék egyházában is, Krisztus eljövételét megelőzően.

„ *Hegyi magányából Illés megrendülve figyelte a hitehagyást. Gyötrődő lélekkel könyörgött Istenhez, hogy állítsa meg gonosz útján egykor kedvelt népét. Ha szükséges, látogassa meg ítéletével, hogy a maga valóságában ismerjék fel a mennytől való elpártolásukat.*” (E.G.White im. 77.o.)

„*Illés ember volt, hozzánk hasonló természetű*” (Jak.5:17), akinek kitartó könyörgésére Isten válaszolt. Megkereste őt és prófétai szolgálatot bízott rá. El kellett mennie Szamáriába, Akháb és Jézabel pogány udvarába, ahol meg kellett mondania: Isten, az egyetlen élő Isten elzárja az egek csatornáját, ezért Izraelben nem lesz eső. Az ítélet Baál tekintélye ellen irányult, akit köztudottan az eső, a vihar és termékenység isteneként tiszteltek.

Az üzenet, bár döbbenetet és dühöt keltett, megtérést nem. Illésnek menekülnie kellett az udvar gyilkos indulata elől. Isten parancsát követve visszamenekült a Jordán keleti oldalára, a Kerith patakhoz, ahol az Úr csodával határos módon táplálta őt. A szárazság 3 éven keresztül tartott. Ínség, nélkülözés köszöntött Izraelre, de nem tértek meg hitehagyásukból, sőt még elszántabban könyörögtek Baálnak és üldözték Isten prófétáit, köztük Illést is, akiket a természeti csapás okainak tartottak.

Jézabel ekkor sok Jahve-hoz hű embert megölettetett. De volt az udvarban egy titkon az igaz hitet követő tisztviselő, Abdiás, aki ezekben a véres napokban 100 prófétát rejtegetett és táplált egy barlangban. (I.Kir.18:4) Maga Illés is elmenekült az országból. Bár Akháb emberei mindenütt keresték a prófétát, Isten elrejtette őt üldözői elől egy távoli, északi városkában, Sareptában. Illés itt egy származását tekintve pogány (föníciai, azaz kánaáni vallást követő, mint Jeéabel!) özvegyasszony házában igaz hitre és hűséges baráttra talált. (I.Kir. 17. fejj.)

„ Ez az asszony nem volt zsidó. Soha nem részesült azokban a kiváltságokban, amelyeket Isten választott népe élvezett. De hitt az igaz Istenben és követte mindazt a fényt, ami ösvényére hullott.” (E.G.White im. 83.o.)

A szegény asszony szó szerint utolsó falatját adta oda a menekülő Illésnek, befogadta őt házába is, mert hitt abban, hogy Illés Isten embere. A próféta nem önzésből kérte el az özvegy maradék kis élelmét, hanem mert az Úr arra indította őt, hogy próbára tegye annak hitét, aki így hatalmas áldás és a biztos istenismeret birtokosa lett, ugyanakkor megszűnt nélkülözése is. A gondviselés ezután úgy alakította, hogy az asszony és fia egyedülálló csodát élhettek át, mikor Illés a betegségbe esett, majd meghalt gyermeket – pusztán az imádság erejével – feltámasztotta. Illés hite és feltétlen bizalma egyedülálló tettekre képesítette. *„Bizony mondom néktek, ha akkora hitetek volna mint a mustármag és azt mondanátok ennek a hegynek: Menjen innen amoda, és elmenne; és semmi sem volna lehetetlen néktek.”* (Mát. 17:20)

Az aszály évei alatt Illés nem szűnt meg könyörögni az ő népéért. Remélte és vágyta a szabadulást. *„A próféta türelmesen várt, amíg az Úr keze súlyosan ránehezedett a szenvedő országra. Szíve összeszorult a fájdalomtól, amikor látta, hogy mindenütt nő a szenvedés és a nyomor. Azt kívánta, bárcsak gyors reformot tudna indítani. Isten azonban maga vitte véghez tervét, szolgája nem tehetett mást, csak imádkozott tovább hittel, és várta amíg eljön a határozott cselekvés ideje.”* (E.G.W. im. 85.o.)

Az aszály 3. évében Isten felszólította Illést, hogy térjen vissza Szamáriába, és keresse meg Akhábót egy újabb üzenettel. A próféta tudta, hogy halálra keresik őt, mégsem fontolgatta, mit tegyen. Bízott Istenben. Az Úr úgy alakította, hogy éppen azzal az Abdiással találkozott össze először, aki titokban Jahve-hoz volt hű. Akháb neki is megparancsolta, hogy kutasson Illés után, amit ő látszólag meg is tett, viszont kétségbeesett, amikor „véletlenül” szemben találta magát a prófétával. Csak hosszas gyözködés után volt hajlandó megjelenti Akhábnak Illés hollétét. (I.Kir. 18:15)

„ A király és a próféta szemtől szemben állt egymással. Akháb tele volt szenvedélyes gyűlölettel. Első akadozó szavaival : ' Te vagy az Izrael megrontója ? ' - öntudatlanul is elárulta, mit érez a

szíve mélyén. Akháb tudta, hogy Isten szavára vált olyanná az ég, mint a réz. Mégis a prófétát akarta felelőssé tenni az országra nehezedő súlyos büntetésért.”(E.G.W. im. 90.o.)

Illés nem mentette magát, sőt egyenesen, minden félelem nélkül rámutatott az ítéletet kiváltó valódi okra, illetve személyre: „Nem én háborítottam meg Izraelt, hanem te és a te atyád háza, azzal, hogy elhagytátok az Úrnak parancsolatait és Baál után jártok.”(I.Kir.18:18). A próféta ezután egy istenítéletre hívta ki Baál papjait, a Szamáriától távoli Kármel-hegyre, hogy mindenki számára nyilvánvalóvá lehessen, ki az igaz isten: Jahve vagy Baál. Akháb ellentmondásos jellemét mutatja, hogy szinte lenyűgözve Illés fellépésétől, ekkor már minden ellentmondás, vagy cselvetés nélkül engedelmeskedett a prófétának.

A Kármel-hegyi események tanulságai ismét csak előremutatnak az Isten népe közti reform mélységére és szükségességére a vég idején. Illés istenítéletet megnyitó szavai máig hatnak: „*Meddig sántikáltok kétfelé ? Ha az Úr az Isten, kövessétek őt; ha pedig a Baál, kövessétek azt.*” (I.Kir.18:21). Nem kapott feleletet. A nép ebben a válságos pillanatban nem foglalt állást. Félték, bizonytalanok és makacsok voltak. A Baál papok mindent megtettek annak érdekében, hogy áldozati oltárakra tüzet hozzanak – de sikertelenül. Egész délelőtt forgolódtak, kiáltoztak, később Illés tüzelő szavai hatására pogány szokásaiknak megfelelően késekkel vagdosták magukat – mindhiába. Semmi nem történt. „*Sátán szívesen segített volna azoknak, akiket rászedett, és akik nekik szolgáltak. Szívesen szórt volna villámokat, hogy meggyújtsa az áldozatot. Jahve azonban határt szabott neki: féken tartotta hatalmát.*” (E.G.W. im. 96.o.)

Illés alkonyatkor került sorra. A megfáradt népnek csendesesen szólt : „*Jöjjetek énhozzám*” (I.Kir.18:30 vö. Mát.11:28). Nyugodt magatartása szemben állt a Baál papok extatikus örvöngésével. Illés mindent megtett annak érdekében, hogy emberileg ellehetetlenítse áldozatának megégetését. Rengeteg vizet hordatott rögtönzött oltárára, majd az esti áldozat idején felfohászzkodott Istenhez.: „*Oh Uram, Ábrahámnak, Izsáknak, és Izraelnek Istene, hadd ismerjék meg e mai napon, hogy te vagy az Isten Izraelben és hogy én a te szolgád vagyok és hogy mindezeket a te parancsolatodból cselekedtem. Hallgass meg engem, Uram, hallgass meg engem, hogy tudja meg e nép, hogy te az Úr vagy az Isten és te fordítod vissza az ő szívüket.*” (I. Kir.18:36-37). Ezután az Úr tüze szállt le az égből és megemésztette Illés áldozatát. A nép arcra

borult és egyszerre kiáltották: „*Úr az Isten*”(I.Kir.18:39). A Baál papokat a helyszínen megölték.

Izrael előtt nagy lehetőség nyílt a megtérésre. Illés felment a Kármel-hegy tetejére és esőért imádkozott. Bár semmi előjele nem volt annak, hogy a 3 éves szárazság véget ért, Illés tudta és figyelmeztette a többieket is arra, hogy nagy eső közeleg. A kitartó imádság egyik legszebb bibliai példája ez, mivel Illés hétszer is letérdelt és hittel könyörgött, csüggedés nélkül az esőért.

A tenyéryni kis felhő, amelyben a próféta már az eső ígérését látta, hamarosan nagy vihart hozott. Illés megadta a tiszteletet Akhábnak – akit az események mélyen megrendítettek – és a királyi szekér előtt futva mutatta az utat Izrael uralkodójának. *„Az előzékeny magatartás, amelyet Isten követő tanúsított a gonosz király iránt, tanítást rejt magában mindazok számára, akik, miközben Isten szolgáinak vallják magukat, nagyra értékelik önmagukat...a szemmel látható diadal után, amellyel Isten Illés nyilvános szolgálatát megtisztelte, kész volt ellátni a szolga munkáját.”* (E.G.W. im. 101.o.)

A próféta és király közti rövid egyetértésnek hamar vége szakadt. Akháb hazatérve Jézabel haragjával találkozott, aki azonnali bosszúért lihegett. Még aznap éjjel hírnök kereste fel Illést, aki halálos fenyegetést közvetített a királyi udvarból. Ugyanaz az Illés, aki eddig bátran szembeszállt Akhábbal és a sok száz Baál pappal, most komolyan megrémült. Kétségbeesésében azonnal elmenekült a városból messze délre a Júdeai Beérseba környéki pusztaságba. Egy fenyőfa alá roskadva csüggedten könyörgött Istenhez a halálért. Mélységesen fáradt volt teste és lelke egyaránt.

„Illésnek nem lett volna szabad a kötelesség helyéről elmenekülnie. Jeezabel fenyegetésének hallatára oltalomért kellett volna fordulnia ahhoz, aki megbízta Jahve becsületének megvédésével...Tudnia kellett volna, hogy Isten nem hagyja el...Ha ott marad, és Isten erejével, benne elrejtőzve, rendíthetetlenül kitart az igazság mellett, senki nem árthat neki. Az Úr megbünteti Jeezabelt, és ez újabb csodálatos győzelmet jelent Illés számára. Ennek a királyra és népre gyakorolt hatása nagy reformációt eredményezett volna.” (E.G.W. im. 102.o.)

„Amikor az ember a leggyengébb, akkor kísérti Sátán a leghevesebben...Ezzel a módszerrel már

sok embert legyőzött.”(E.G.W. im. 110. o.)

„A csüggedés megrendítheti a leghősiesebb hitű és legerősebb akaratú embert is. De Isten megéri és ilyenkor is szánja és szereti. Olvas a szívben, ismeri indítékait és szándékait. Türelmesen várni és bízni, amikor minden sötétnek látszik – ez az a lecke, amit Isten műveinek vezetőinek meg kell tanulniuk...Látszólag nincs tehetlenebb, de valójában legyőzhetlenebb annál a léleknél, aki semmiségét érezve teljesen Istenre hagyatkozik.”(E.G.W.im.110-111.o.)

Isten nagyon is értette mi zajlik Illésben és Illés körül. Nem tört rá haraggal, nem vonta felelősségre. Gyógyítani kezdte a próféta testét-lelkét. Isten „módszere” rendkívül tanulságos, segít megtanulnunk, hogyan közelítsünk összetört szívű embertársainkhoz.

- A kimerült Illést Isten angyala táplálta – fizikai ellátás, gyógyítás.
- A fizikailag megerősödött Illést az Úr kimozdította „depressziójából”, testi megterhelésnek tette ki, ugyanakkor környezetváltozásra készítette. Nem is akárhová vitte vissza: a sínai Hórebig, Isten hegyéig, a kinyilatkoztatás helyszínére. – A fizikai munka, a környezetváltozás és Isten kinyilatkoztatásában való megerősítés a megroppant lélek gyógyulását szolgálja.
- Isten csak az előbbieket után szólította meg Illést: nem fedtte, nem oktatta ki, „csak” egy kérdést tett fel, hogy a lelki görcs feloldódjon és Illés beszélni tudjon problémájáról – A probléma feltárására irányuló segítő kérdés kulcs a lelkileg összetört ember gyógyításában. Nem a véleményezés, nem az ítélezés a cél, hanem az a fontos, hogy embertársunk tudjon szóhoz jutni és a maga számára is összegezze nehézségeit és helyzetét.
- Ezek után Isten megmutatta Illésnek azt, hogy ki is ő valójában: Ő a „*halk és szelíd hang*” (I.Kir. 19:12) – Isten valódi szeretetének bemutatása a lélek gyógyításának egyetlen biztos kulcsa.
- Isten a lelkileg megerősödött Illést ismét visszahelyezte korábbi feladatába. (Hazázel szír uralkodót és Jéhu leendő izraeli királyt kellett felkennie). Isten ezzel kifejezte a számára, hogy fontos, hogy nélkülözhetetlen Isten művében, szükség van rá és munkájára, van célja az életének. – Az újból bizalomra lelt ember számára fontos, hogy érezze, szükség

van rá. Értelmes céllal, feladattal kell ellátni őt, hogy a „helyére kerüljön.”

- Végezetül Isten biztosította Illést, hogy nincs egyedül. Illés Elizeus személyében segítőt kapott, ugyanakkor az Úr azt is feltárta a próféta előtt, hogy van még Izraelben 7000 ember, aki igaz és istenfélő, akiért van értelme és kell is munkálkodnia. – Minden ember számára fontos, hogy tudja, nincs egyedül. A gyógyítás végső lépése társhoz, baráthoz, vagy valamilyen emberi közösséghez segíteni az elmagányosodott embert.

Mindeközben Akháb királyságát támadás érte. Az északi határnál nagyra növvő Szíria jelentett veszedelmet, amelynek királya, Benhadád, tehetséges hadvezér volt. Követeket küldött Szamáriába és követelte Izrael behódolását, valamint adót és királyi túszoikat is. A királyi tanács úgy határozott, hogy nem teljesítik a szíriai király ultimátumát. A háború elkerülhetetlenné vált.

Isten nem hagyta magára a hűtlenné vált Izraelt, mert annak ideje még nem telt be. Egy próféta kereste fel Akhábót és biztosította őt az Úr támogatásáról és a harc sikerességéről. A csatát azonban magának Akhábnek kellett vezetnie. Az izraeli seregek fényes győzelmet arattak, Benhadád elmenekült, azonban Isten figyelmeztette Akhábót arra, hogy 1 év múlva a szíriaiak újra támadni fognak, ezért erősítse meg seregeit és városát. Döbbenetes, hogy Akháb ebben az esetben mennyire hűségesen követte az Úr utasításait. Nem bízta el magát, készült az újabb viadalra, így 1 évvel később másodszor is sikerre vitte katonáit a szíriai uralkodó ellen.

Azonban ugyanekkor már el is bukott Isten-követésében. A csata folyamán fogságba ejtette az Áfekbe menekült Benhadádot, akin azonban – Isten parancsa ellenére – „nagylelkűen” megkönyörült. Ezzel előidézte saját országának további nyomorgatását. (I. Kir.20: 35-43)

Akháb neve egy háborús feliraton

Az ie.9.század közepétől a közel-keleti kisállamok alapvetően egy közös veszéllyel néztek szembe, amely időnként egységbe kovácsolta az egyébként egymással rivalizáló városaikat. Ez az új „északi veszedelem”, amelyről Izrael és Júda prófétái jövendöltek, Asszíria volt.

Az asszír birodalom alapnépességét a sémi nyelvcsaládba tartozó asszírok alkották, akik több – a Tigris folyó mellett élő – népcsoport összeolvadásából származtak. Az ie.2. évezred végén

alapítottak önálló államot, majd az ie.13.századtól hódító hadjáratokat vezettek a környező területekre. Központi városaik a Tigris középső folyásánál Assur, Ninive, Nimrud és Khorsabad voltak. Vas fegyvereik, harci szekereik, lovas alakulataik és különleges ostromgépeik ellenállhatatlanná tették seregeiket. Az agresszív külpolitikát intézményesített kegyetlenkedés kísérte. A Közel-Kelet történetében az asszírok voltak az elsők, akik "hivatalosan" az ellenség megfélemlítését is stratégiájuk részévé tették. A megostromolt és legyőzött városok lakóit válogatott kínzásoknak vetették alá, nem egyszer felkoncolták vagy megcsonkították őket. Az asszír uralkodói feliratok kéjes részletességgel számolnak be ezekről az akciókról. A korabeli írott források nem véletlenül beszélnek arról, hogy a Közel-Kelet népei rettegettek az új ellenségtől.

Ie.853-ban III.Sulmanu-asarídu (ie.859-824) asszír király seregei elérték a Mediterrán tenger partvidékét, Szíriát és a föníciai városokat fenyegették. A kisebb-nagyobb királyságok ekkor összefogtak és ie.853-ban Qarqar-nál (Szíria) megütköztek a nagy király csapataival. Akháb királyságának jelentőségét mutatja, hogy III. Sulmanu-asarídu győzelmi feliratán, a **Kurkhsztélén** a qarqari csatában felvonult 12 uralkodó között Akhábót is megemlíti. Az asszír győzelmi feliratnak kettős jelentősége is van bibliai szempontból. Egyrészt kiderül, hogy Akháb 10 000-es serege és 2 000 harci szekere – Szíria után – a második legjelentősebb haderőt alkotta a korabeli lázadó királyságok között, másrészt, mert ez az első jele annak, hogy Izrael és Asszíria között politikai kapcsolat alakult ki.

Akháb jellemének ellentmondásosságát jól tükrözi egy a Biblia által megörökített kis történet, Akháb uralkodásának végnapjaiból. A király szemet vetett egy szépen megművelt kis földre, Nábót szőlőjére. Amikor azt a gazdája nem akarta neki eladni, tehetetlen, görcsös sírásra fakadt, mint egy elkényeztetett gyermek. Jézabel, akinek hatása az évek folyamán nem csökkent, az incidenst meghallva nem sokat tétovázott, Akháb királyi gyűrűjét használva – nyilván nem először – parancsot adott ki, hogy koholt vádak alapján végezzék ki Nábótot. A közállapotokra jellemző, hogy a királynő kegyetlen parancsát szó nélkül végrehajtották és akadtak arravaló emberek is, akik a hamis tanúzást vállalták. Ha már a dolog így alakult, Akháb elfoglalta új birtokát, minden ellenvetés nélkül. (I.Kir.21:1-16)

Isten előtt azonban ez nagyon súlyos bűn volt, amelyet nem hagyott szó nélkül. Ismét Illés kapta azt a feladatot, hogy az Úr feddő és ítéletet magában foglaló üzenetét továbbítsa Akhábnak. *„Így szól az Úr: Nemde megölted-é és nemde el is foglaltad-é? És szólj néki, mondván: Ezt mondja az Úr: Ugyanazon a helyen, a hol felnyalták az ebek Nábót vérét, ebek És monda Akháb Illésnek: Megint rám találtál ellenségem? És ő monda: Rád találtam; mert te magadat mindenestől arra adtad, hogy gonoszsgot cselekedjél az Úr szemei előtt. Ímé, azt mondja az Úr: Veszedelem hozok reád, és elvesztem a te maradékaidat, és kigyomlálom Akhábnak még az ebét is, és a berekesztettet és az elhagyatottat Izráelben; És olyanná teszem a te házadat, mint Jeroboámnak, a Nébát fiának házát, és mint Baásának, az Ahija fiának házát azért, a miért haragra ingerlettél engem, és a miért bűnbe ejtetted az Izráelt. És Jézabel felől is szóla az Úr, mondván: Az ebek eszik meg Jézabelt Jezeél kőfala előtt; Azt, a ki Akháb házából a városban hal meg, az ebek eszik meg; azt pedig, a ki a mezőben hal meg, az égi madarak eszik meg.” (I. Kir.21:19-24)*

Akháb nagyon is értette mit rejt magában ez az üzenet, ezért halálosan megrémült. Mint máskor is tette korábban, Isten ilyen kézzelfogható jelenlétének súlya alatt összeroppant, megalázta magát és komolyan könyörögni kezdett bocsánatért. Az Úr látta a király magatartását, tudta is előre, hogy ez lesz Akháb reagálása az ítélet kihirdetésére, így tudtára hozta azt is, hogy mindez a veszedelem csak fiai idejében következik majd be.

Akháb megalázkodása nem volt tartós. Jézabel hatása újra és újra felülkerekedett a jó benyomásokon. Három évvel a nábóti eset után Akháb vendégül látta a déli királyt, Josafátot, akivel – gyermekeik házassága révén – rokonságba került. Nyilván előre megfontoltan a vendéglátás közben szóba hozta egy általa óhajtott hadjáratot Szíria ellen, amiben „természetesen” a jelenlévő déli rokon segítségét is igényelte. Josafát, aki maga nagyon istenfélő volt, nem tudta, nem ismerte fel időben milyen következményekkel is jár ez a rokonság. A vendégséget nem sérthette meg, királyi rokonát sem, így bár nem meggyőződésből, de igent mondott Akháb kérésére. Rossz lelkiismerete azonban nem hagyta nyugodni és ha már csak utólag is, de kérte az izraeli királyt, hogy kérdezzék meg Istent – prófétáin keresztül – mit szól ehhez a vállalkozáshoz. Akháb látványosan egybegyűjtötte „az Úr 400 prófétáját”, akik egybehangzóan sikeresnek ítélték a közelgő katonai vállalkozást. Josafát lelke tovább háborgott. Nem érezte igaznak a próféták kórusát. Unszolására előhozták Mikeást, Jemla fiát is, akit

azonban Akháb nem szívlelt, mondván: „...*én gyűlölöm őt, mert soha nem jövendöl nekem jót*” (I.Kir.22:8). Josafát leintette Akhábot szavai miatt és annál inkább igényt tartott Mikeás szavaira. Mikeás az Úr hű prófétája volt ekkor Izraelben, semmi nem tántoríthatta el attól – bár próbálták győzködni, fenyegetni – hogy az igazságot mondja. Amikor a két király elé vezették, mégis először színleg ugyanazt mondta, mint a többiek, ezzel ugyanis kizökkentette Akhábót képmutató magatartásából. Valójában Akháb lelkiismerete ugyanúgy tudta, mint Josafáté, hogy ez a vállalkozás nem az Úr szerint való. Miután indulatai így leleplezték valós gondolatait, Mikeás elmondta az Úr által kapott valódi próféciaát: „*Látám az egész Izráelt elszéledve a hegyeken, mint a juhokat, melyeknek pásztoruk nincsen. És azt mondá az Úr: Nincsen ezeknek urok. Térjen meg kiki az ő házához békességben.*” (II.Krón. 18:16), mire Akháb ingerülten kiáltott oda Josafátnak: „*Nemde nem megmondottam-é, hogy nem fog nékem jót jövendölni, hanem rosszat?*” (II.Krón.18:17). Mikeás ezután elmondta, hogyan volt lehetséges az, hogy 400-an egybehangzóan ugyanazt jövendölték – rosszul. Az Úr engedte, hogy hamis lélek szállja meg az Istenhez lelkükben nem hű prófétákat. Szavain a 400 hamis próféta nagyon felháborodott, egyikük arcul is csapta őt dühében. Akháb hasonlóan elutasítóan reagált az üzenetre: börtönbe vettette Mikeást. Az Úr prófétájának utolsó megjegyzése azonban az igaz prófétai szó hitelesítésére irányította a figyelmet: „*Ha békével térsz vissza, akkor nem az Úr szólott én általam...Halljátok meg minden népek!*” (II. Krón.18:27)

Mikeás „ünneprontó” szavai után a két király felemás lélekkel készülődött a háborúra. Akháb menni akart, mert ezt diktálta kapzsi lelke. Josafát úgy érezte, mennie kell, mert köti rokonsága, ígérete. Akháb, bár berzenkedett Mikeás ítélete ellen, azért igyekezett bebiztosítani magát egy esetleges kudarc ellen. Mindenképp ki akarta védeni a jóslat értelmét: tulajdon halálát. Egyszerű öltözéket öltött magára, míg Josafátot kérte, hogy királyi öltözetében lépjen a harcmezőre. Amikor a csata elkezdődött, a szíriai katonák természetesen a legdíszesebb lovas felé törtek, akiben Akhábót vélték, mindenképp őt akarták megölni. A tusában eleve rossz lelkiismerettel, de Istenébe vetett hittel harcoló Josafát oda menekült, ami az egyetlen szabadulást jelentette ebben a helyzetben: felfohászkozott Istenéhez. Mintha hályog esett volna le ellenségei szeméről, felismerték, hogy nem Izrael királya áll előttük, így elfordultak tőle. Akháb viszont csele ellenére sem kerülhette el sorsát, amelyet maga választott rossz döntésével. Egy véletlenül kilőtt nyílvesző halálra sebesítette őt. A „nagy” király halott volt, Izrael és Júda seregei szétfutottak.

Akháb élettörténete, különösen annak végső megsötétedése leginkább Sauléhoz, vagy Júdáséhoz hasonlítható. Noha teljesen negatív személyiségként maradt meg az emlékezetben, mégis – Saulhoz hasonlóan – neki is voltak kifejezett erényei, megvilágosodott pillanatai:

- Kármel-hegyi magatartása (I.Kir.18.fej)
- Isten szavába vetett hit és bátorság (I. Kir.20:13-14)
- Őszinte bűnbánatra is képes volt, amit maga Isten igazolt (I.Kir.21:27-29)

A példák is jelzik, hogy személyisége nem volt mentes a jó iránti fogékonyságtól. Az élettörténete azonban éppen azt a tanulságot hordozza, hogy ez önmagában kevés: Hiába a jóra való készség, ha ingatag, befolyásolható jellemmel párosul, ami önmagában is végzetes lehet, de egy uralkodó esetében, akinek döntései és példaadása messzire hatnak, kifejezetten tragikus.

Akházia (ie. 853-852)

Igehelyek: I.Kir. 22:52-II. Kir. 1:17

Akháb fia, Akházia, semmit nem tanult apja hibáiból. Noha tanúja volt a prófétai beszéd beteljesülésének, és számos isteni csodának, az mégsem volt rá semmilyen pozitív hatással. Megmaradt Baál követőnek, miként anyja, az anyakirálynő, Jézabel is. Engedetlensége, Istennel szembeni dacolása következményei hamarosan beértek.

Akházia rövid uralkodása alatt Moáb levált az izraeli országrészről (II.Kir.1:1), majd súlyos baleset érte a királyt – kiesett felső szobájából a korlátokon keresztül. Betegsége idején Akházia Ekron (filiszteus város) istenéhez, Baálzebubhoz fordult segítségért. Spiritiszta papjairól azt tartották, hogy jövődőt tudnak mondani. Isten megakadályozta az okkult hatalmakkal való kapcsolatot, maga küldött üzenetet Illés által Akház Ekronba küldött embereihez: *„Nincs-é Isten Izráelben, hogy Baálzebubhoz, az Ekron istenéhez mentek tanácsot kérdeni? Azért azt mondja az Úr: Az ágyból, a melyben fekszel, fel nem kelsz, hanem kétség nélkül meghalsz.”* (II. Kir.1:3-4). A király követői visszatértek az udvarba ezzel az üzenettel. Akházia a leírás alapján felismerte, hogy Illés volt az üzenetmondó. Parancsot adott embereinek, hogy vezessék elé az Úr prófétáját.

Két katonai küldöttség is megsemmisült Isten tüze által, mivel nem alázták meg magukat, míg a harmadik csapat végül kellő tisztelettel fordult Illés felé, aki Isten parancsára velük ment a királyi udvarba. Akházia előtt a próféta megismételte az Úr megmásíthatatlan ítéletét. Izrael királya hamarosan valóban meg is halt. Mivel fia nem volt, így testvére, Jórám követte a trónon.

Ekkoriban történt, hogy Isten Illést magával ragadta az égbe. Illés tehát soha nem látott halált. A mennyben vitetett, így tudott megjelenni Jézus megdicsőülésekor (Mát.17:3). Prófétai szolgálatát segítője, Elizeus vette át.

„ Elizeus apja jómódú gazdálkodó volt. Családjá azok közé tartozott, akik a csaknem egyetemes hitehagyás idején sem hajtottak térdet Baál előtt. Otthonukban tisztelték Istent, és köznapi életükben hűen követték az ősi Izrael hitét...A vidék csendjében Isten és a természet volt tanítómestere, a hasznos munka pedig fegyelmezte. Ebben az iskolában megszokta az egyszerűséget, megtanulta a szülei és Isten iránti engedelmisséget...Azt a munkát végezte, ami éppen kínálkozott. Vezető egyéniség volt, de tudott alázatosan szolgálni is. Nyugodt, szelíd, de energikus, következetes, becsületes és megbízható volt. Szerette és félte Istent. Naponta ismétlődő, fárasztó munkája egyformaságában céltudatossá és nemes jelleművé nevelődött; ismeretekben és lelki értékekben egyre gazdagodott. Miközben együttműködött apjával az otthon feladatainak elvégzésében, megtanult együtt munkálkodni Istennel is.”(E.G.W. im.137.o.)

Amikor Illés először rátalált, Elizeus szántott. Illés rádobta köpenyét, amivel felszentelte őt a szolgálatra. Elizeus Isten lelke által megértette mi történik vele és hátrahagyva mindenét, azonnal követte a prófétát.

Kezdetben apró, hétköznapi teendőket látott el Illés mellett, miközben elkísérte őt mindenhová és sokat tanult tőle az együtt töltött évek alatt. Illés természetes úton, szinte észrevétlenül készítette őt fel a szolgálatra. Miközben városról városra vándoroltak, Isten többször is próbára tette Elizeust, Illés újra és újra felszólította tanítványát, hogy térjen haza otthonába. Elizeus azonban maradt.

Mielőtt Illés a mennybe ragadtatott, Illés megkérdezte Elizeust, mit kíván tőle. *„Elizeus tudta,*

hogy egyedül csak az Illésen megnyugvó Lélek teheti alkalmassá arra, hogy betöltse azt a helyet Izraelben, amelyre Isten elhívta. Ezért így könyörgött: ' Jusson nekem a benned működő lélekből kétszeres rész!' (E.G.W. im.143.l.). Kívánsága teljesült. Elizeus Illés hűséges utóda lett.

Szolgálatának elején Illést követve végigjárta a még Sámuel idején alapított prófétaiskolákat. Első útja Jerikóba vezetett. Az Akháb idején tragikus körülmények között újraépített városnak nem volt egészséges ivóvíze. Elizeushoz fordultak segítségért. Bár igazság szerint nem érdemelték volna meg Isten segítségét, az Úr meghallgatta kérésüket. Elizeus „meggyógyította” a jerikóiak vizét. (II.Kir. 2:19-22)

„A keserű forrásba dobott sóval Elizeus ugyanazt a lelki tartalmú tanítást adta, mint amit századokkal később a Megváltó nyújtott tanítványainak ezzel a kijelentésével: ' Ti vagytok a föld sói' (Mát.5.13). A fertőzött forrással összevegyülő só megtisztította a vizet. Életet és áldást teremtett ott, ahol előbb minden hervadt és pusztult.”(E.G.W. im. 146.o.)

Elizeus alapvetően a béke prófétája volt. Illéssel ellentétben sokkal szelídebb üzenetet közvetített kora embereinek. Azonban tudott szigorú is lenni, ha arra volt szükség. A betheli prófétaiskola meglátogatása után kemény ítéletet mondott az őt – és ezáltal Istent – káromló fiatalokra². (II.Kir. 2:23-25) *„Ez az egyetlen eset, amikor félelmes szigort alkalmazott elég volt ahhoz, hogy egész életében tiszteletet keltsen.”(E.G.W. im. 149.o.)*

Elizeus jóindulata sokszor megnyilatkozott szolgálata idején: megszorította egy elszegényedett próféta özvegyének olaját (II.Kir.4:1-7), hite által feltámasztotta pártfogója, a gazdag sunemita asszony fiát (II.Kir.4:8-37), a gilgáli prófétaiskolában tett látogatásakor ehetővé tette a mérgező főzeléket (II.Kir.4:38-44), meggyógyította az ellenség hadvezérét, a szíriai Naámát, aki ezáltal Istenhez tért (II.Kir.5:1-19) és olyan kis dolgokban is együttérző volt, mint amikor egy prófétaifjú vízbe ejtette kölcsön kért fejszóját (II.Kir.6.1-7).

„(Elizeus) ...a Megváltóhoz hasonlóan, akinek előképe volt, az emberek közötti szolgálatában a gyógyítás munkáját összekapcsolta a tanítással.” (E.G.W. im. 152.o.)

² Az eredeti héber szövegben szereplő kifejezés ugyanis nem gyermekekre, hanem fiatalokra utal.

Jórám (ie. 852-841)

Igehelyek: II. Kir. 1:17, 3:1-27, 9:21-26

Jórám 12 évig uralkodott Izraelen. Jézabel továbbra is anyakirálynőként élt az udvarban, de befolyása némiképp csökkent. Jórám bár *„...gonoszul cselekedett az Úr szemei előtt, de nem annyira mint az ő atyja; mert elrontotta Baál képét, amelyet atyja készíttetett, de mindazonáltal követte Jeroboámnak, a Nébát fiának bűneit...”* (II.Kir. 3:2) Jórám tehát bár a Baál kultuszt nem követte, Jeroboám hamis vallását megtartotta.

Jórám hadjáratot kezdett Moáb királya ellen, hogy visszafoglalja a Jordánon túli területeket és azzal együtt a híres „Királyi utat”. Katonai akcióját a júdabeli király, Josafát és Edom királya is támogatta. A három király seregei felvonulás közben víz nélkül maradtak és ekkor Josafát javaslatára megkérdezték az Urat, mit tegyenek. Elizeushoz fordultak, akiről ekkoriban már mindenféle azt tartották, hogy *„nála van az Úrnak beszéde”* (II.Kir.3:12). Elizeus Josafátra való tekintettel választ adott nekik. Megjövendölte győzelmüket és csodát téve vizet is adott nekik. Másnap a három király serege az Úr segítségével valóban legyőzte a moabitákat. *„És lőn reggel, amikor áldozatot szoktak tenni, ímé vizek jőnek vala Edom útjáról, és megtelék a föld vízzel. Mikor pedig meghallotta az egész Moáb, hogy feljöttek a királyok ő ellenök harczolni, egybegyűlének mindnyájan, a kik fegyvert foghattak, és megállottak az ő tartományuk határán. És mikor felkeltek reggel, és a nap feljött a vizekre, úgy látták a Moábiták, mintha ő ellenökbe az a víz vereslenék, mint a vér. És mondának: Vér ez! Megvítak a királyok egymással, és megölte egyik a másikat. Prédára most, Moáb! De mikor az Izráel táborához jutottak, felkeltek az Izráeliták, és megverték a Moábitákat, és azok megfutamodtak előttök; betörtek hozzájok és leverték Moábot.”* (II. Kir.3: 20-24)

A moabita király tulajdon fiát áldozta fel istenének, de az sem mentette meg őt az igaz Isten ítéletétől. (II.Kir.3: 26-27)

Isten kézzelfogható segítsége ellenére Jórám megmaradt a jeroboámi kultusz követésében. Népe szintén bálványimádásba merült, így az Úr fenyítő ítéleteként ezekben az években Izrael országa

sokat szenvedett a szíriaiak támadásaitól.

Benhadád csapatainak betöréseit Elizeus sokszor előre látta és figyelmeztette erre Jórámot is. A szíriai király először arra gyanakodott, hogy áruló lehet emberi között, azonban később tudára jutott, hogy Izraelnek látó prófétája van. Elhatározta, hogy foglyul ejti Elizeust. A próféta ekkor Dótánban lakott. Amikor az ellenséges seregek körülvették dótáni házukat, Elizeus szolgálja nagyon megrémült. A próféta ekkor „*megnyitotta*” szolgálja szemét, aki köröskörül angyalseregeket pillantott meg, akik védelmükre sorakoztak fel. Bár a nagy küzdelem jelenetei szemünk előtt sokszor rejtve zajlanak, de Isten soha nem hagyja magára övét. A szíriai katonák tehát megtalálták Dótánban Elizeust, de Isten „*vaksággal verte meg őket*”, így nem ismerték fel Elizeusban a prófétát, aki így kiszolgáltatta őket Jórám csapatainak Szamáriában. A foglyul ejtett katonákat békében hazaengedték és ezután hosszabb ideig megszűntek a szíriai portyázások Izrael földjén. (II.Kir.6.8-23)

Jórám életében Benhadád egyszer még betört Izrael területére és rövid ideig megszállta Szamáriát is. Az ostromló seregek körülvették a királyi várost és kiéheztették a bentlakókat. Jórám zsákruhát öltött és Elizeus szavára megalázta magát Isten előtt, de nagyon nehezen viselte a népére szakadt nyomort, mely olyan naggyá lett, hogy a lakosok egymást ették meg. A király mindezek miatt Elizeust hibáztatta, akinek tanácsait eddig követte és elment hozzá türelmetlen, gyilkos indulattal : „ *...várjak-e még tovább az Úrra ?*” (II.Kir.6:33) Elizeus, aki már a király érkezése előtt tudta, mi zajlott le annak lelkében és hogy hajszálon függ tulajdon élete, tolmácsolta az Úr szabadító ígéretét. A király kíséretében tartózkodó főember azonban nem hitt a prófétai beszédnek, mire Elizeus megjövendölte a kétkedő nemes halálát. Szavai másnap maradék nélkül beteljesedtek (II.Kir.6:24-7:20). Jórámot azonban még ezek az események sem fordították az Úr felé. Bálványhitű maradt mindhalálig.

Benhadád sem sokáig fenyegette már Izraelt. Súlyos betegségbe esett. Elizeus az Úr parancsára ekkor Szíriában tartózkodott. Benhadád megkerestette az Úr prófétáját, akit megtanult tisztelni az elmúlt évek alatt, hogy megtudakozza tőle jövőjét. Elizeus a Benhadád követségét vezető Hazáelhez fordult és mondta neki: „*Menj el és mondd el neki:Nem maradsz életben, mert megjelentette nekem az Úr, hogy meghalsz.*”(II. Kir. 8:10) A próféta ezután sokáig nézte Hazáelt,

majd elsírta magát. Megjövendölte, hogy ő lesz Szíria jövődö királya, aki sok nyomorúságot fog majd hozni Izrael földjére.

3. Izrael „reformkirálya” Jéhu és dinasztija

Jéhu (ie.841-814)

Joakház (ie.814-798)

Joás (ie.798-**782**)

II. Jeroboám (ie.793-753)

Zakariás (ie. 753)

Jéhu (ie. 841-814)

Igehelyek: II. Kir. 9:1- 10:36

Jórám megkeményedése Isten minden csodájával és szabadításával szembeni közönye nem maradt, maradhatott következmények nélkül. Az Akháb házára modott jövődölés (I.Kir.21:21-24) beteljesedésének elérkezett az ideje. A kegyelmi idő lejárt. Jórám képtelenné vált a megtérésre, végérvényesen elutasította Jahve közeledését.

Isten ekkor felszólította Elizeust, hogy a régen megjövendölt királyváltást most kell végrehajtani (I.Kir.19:16). Az Úr választása Nimsi fiára, Jéhura esett. Ő volt az egyetlen Isten által megjelölt és felkent király az északi országrész történetében.

„Ebben az időben Júda és Izrael összevont csapatai a Rámóth Gileád-i szíriaiak ellen folytattak hadjáratot. (Immáron Hazáel ellen) Jórám király megsebesült a csatában és a seregeket Jéhu gondjaira bízva, visszatért Jezréelbe.” (E.G.W.im. 135.o.) Jéhu épp seregeinek vezetőivel pihent, amikor Elizeus követe, egy prófétaifjú megkereste őt és ünnepélyes szavakkal, az élő Isten nevében királlyá kente. „ Azt mondja az Úr, Izrael Istene: Királlyá kentelek téged az Úrnak népén, Izraelen, hogy elveszítsd Akhábnak, a te uradnak háznépét; mert bosszút állok az én szolgálóimnak, a prófétáknak véréért és mind az Úr szolgálóinak véréért...” (II.Kir.9:6-7).

Jéhu mélyen átérezte és értette a próféta szavait. Tudta, hogy Isten ítéletét neki kell végrehajtania Akháb házában. Régen köztudott volt ez a jövendölés és az Úr őt hívta el ennek betöltésére. Isten nem bosszút állt, hanem igazságot szolgáltatott megölt szentjeinek. Az új királyi dinasztiával véget akart vetni a bálványimádásnak, esélyt akart adni Izrael népének a hozzá való visszatérésre, fékezni kívánta az ország bűn és végzet felé tartó rohanását. Isten bűnnel szembeni fellépése megkerülhetetlen. Ha a kegyelmi idő nem vezet megtérésre, Isten ítélete egy adott ponton be kell hogy következzen. *„Ha kegyelmet nyer a gonosz, nem tanul igazságot, az igaz földön is hamisságot cselekszik, és nem nézi az Úr méltóságát.”* (Ésa.26:10) Isten szeretete nem elvtelen és nem választható el a bűnnel szemben vívott nagy küzdelemtől.

Jéhu nem habozott a küldetés végrehajtásában. Jezréelbe sietett, ahol a sebeiből lábadozó Jórám éppen nagy vendégséget adott rokona, a júdabeli király, Akházia tiszteletére. A királyok őrei észrevették a város felé közeledő hadakat, mire Jórám egy-egy katonát küldött ki, hogy megtudakolják az érkezők szándékát. Egyikük sem tért vissza, átálltak a lázadó Jéhu seregébe. Jórám egy idő után gyanakodni kezdett, főleg miután az őr jelentette, hogy a közeledő harci szekeret Jéhu vezeti és *„úgy hajt mint egy őrült”* (II.Kir. 9:20).

Jórám ekkor már sejtette, hogy baj van, hiszen Jórám seregeinek vezetője volt, akinek a szíriaiak ellen kellett volna harcolnia. Izrael és Júda királya csapataikkal együtt az érkezők elé vonultak és a vérrel szerzett királyi birtokon, Nábót földjén találkoztak össze. *„És mikor meglátta Jórám Jéhut, mondta: Békességes-e a dolog, Jéhu ? Felelt ő: Mit békesség, amikor Jeezabelnek, a te anyádnak paráznsága és varázslása mind nagyobb lesz! Akkor megfordította Jórám az ő kezét és futni kezdett és mondta Akházianak : Árulás ez Akházia ?”* (II. Kir. 9:22-23)

Jórám csak nehezen hitte el, hogy saját seregei fellázadtak ellene. Szinte lehetetlennek tűnt előtte, hogy Jéhu ellenségévé lett. A királyi család népszerűtlensége hirtelen vált nyilvánvalóvá előtte. Jézabel varázslásai, sötét praktikái és hírhedt gonoszsága csak fokozták a nép bizalmatlanságát.

Jéhu és seregei kíméletlenül leszámoltak Akháb házával. Megölték:

- Jórámot és Akháziaát, Akháb leszármazottait a korábbi próféciaát beteljesítve Nábót földjén (II.Kir.9:24-28),

- Jézabelt (aki teljes méltósággal jelent meg palotája ablakában Jéhu érkezésekor, gúnyolódva fogadta őt, de végül saját palotabeli főemberei lökték ki hátulról emeleti ablakából és kutyák ették meg holttestét) (II.Kir.9:30-37),
- Akháb házának minden maradékát (II.Kir.10:1-10)
- Akháb főembereit, bizalmasait (II.Kir.10:11-17)
- Baál papjait, prófétáit és elkötelezett híveit. Jéhu cselt vetve nekik összehívta őket egy nagy vallási együttlétre, mintha ő is Baál-követő akarna lenni, majd az összegyűlt kultuszrajongókat megölette (II.Kir.10:18-25). Szétzúzták a Baál oltárokat és szobrokat, a „magas helyeket” és áldozó halmokat, felégették a „szent ligeteket”. Jéhu precíz munkát végzett, írmagja sem maradt a kánaáni kultuszgyakorlatnak (II.Kir.10:26-28).

Jéhu Isten iránti hűsége azonban Akháb háza kiirtása, a Baál kultusz legyőzése és hatalmának megszilárdítása után megtorpan. Ugyanabba a bűnbe esett, mint Jeroboám. Félte országát egységét és dinasztiaja fennmaradását, ezért megerősíteni igyekezett „Izrael államvallását”, a bételi és dáni borjúkultuszát (II.Kir.10:29). Döntése ékes példája az emberi következetlenségnek és rövidlátásnak. A királyi udvar példája ragadós volt. Izrael vallásreformja így csak részlegesen valósult meg: Baál kultusza kiszorult, de megerősödött a jeroboámi hamis vallás. Jéhu felemásan végrehajtott reformjai nem maradhattak következmények nélkül. Isten prófétái megjövendölték, hogy az általa választott út odavezet majd, hogy dinasztiaja csak negyedízig tudja birtokolni Izrael trónját. (Izrael esetében persze még ez is példa nélküli volt.) Így tehát Jéhu minden emberi erőlködése, hogy háza uralmát állandóvá tegye, meddőnek bizonyult.

Az uralkodói ház és a nép hitbeli elhajlása miatt Isten megengedte, hogy Hazáel szíriai király seregei nyomorgassák az országot. *„Egyik büntetés a másik után sújtotta a zsidókat a szíriai Hazáel uralkodása alatt, akinak feladata volt, hogy a hitehagyó nemzet ostora legyen.”*(E.G.W. im. 159.o.)

Jéhu megemlézése egy korabeli asszír feliraton

Miközben a közel-keleti kisállamok egymással marakodtak, AsszírIA árnyéka egyre fenyegetőbben közeledett a térség felé. Az AsszírIától való függésnek három fokozata volt: 1.)

meghagyták a helyi uralkodót, de adót vetettek ki rá, 2.) Asszír-barát személyt ültettek a vazallus állam trónjára és megemelték az adót, 3.) teljesen átszervezték és katonailag megszállták a leigázott országot, katonai parancsnokot neveztek ki, megszűnt az állam önállósága és megkezdődött a lakosságcsere.

Izrael legelőször Jéhu idején fizetett adót az asszíroknak. Erről tanúskodik a már fent említett III. Sulmanu-asaridu (ie.858-824) asszír uralkodó ún. **Fekete obeliszke**. Ez a kb. 2 m magas, négyoldalú bazaltoszlop annak emlékére készült, hogy a nagy asszír uralkodó ie. 841-ben sikeres hadjáratot vezetett Szíria ellen. Bár Damaszkuszt bevenni nem tudta, de súlyos adót vetett ki az országra és ugyanekkor a környező kisállamoktól (Türosz, Szidón és Izrael) is pénzt követelt. A Fekete obeliszke feliratai és képes ábrázolásai tételesen bemutatják azokat a népeket és uralkodókat – köztük “Omri fia, Jéhut” –, akik különféle kincsekkel fejezték ki hódolatukat Asszíria előtt. (Feltehetően ez egy egyszeri adókiivetés lehetett, ami még nem jelentette az asszír fennhatóság folyamatos elismerését.)

Joakház (ie. 814-798)

Igehelyek: II. Kir. 13: 1-9

Joakház, Jéhu fia, 17 évig uralkodott Izraelben. Atyja vallási irányvonalát követve alapvetően a jeroboámi kultusz híve volt, de időnként, nagy nehézségek idején megalázta magát Isten előtt is.

A királyi ház és vele együtt a nép hűtlensége miatt az Úr megengedte, hogy Hazáel, majd fia, Benhadád szír csapatai újra és újra betörjenek Izraelbe. A nagy nyomorúság idején Joakház megtért, és könyörögve fordult Jahvehoz a szabadításért. Isten azonnal válaszolt az imádságra és kimentette népét a szíriai elnyomás alól, azonban könyörületes cselekedetei nem hoztak tartós változást. A király is és népe is megmaradt Jeroboám követőjének, sőt Szamáriában újra feléledt Asera (Baál felesége, termékenység istennő) kultusza is. Izrael nagy vereségeket szenvedett a folyamatos csatározások során, a király valamikor hatalmas serege szinte semmivé lett.

Szíria

A föníciai városállamoktól és a Libanon- hegységtől keletre és északra a Taurusz-hegységig,

illetve az Eufráteszig terjedt az ókori Szíria határa. Sémi eredetű amoriták és indo-európai népek lakták. Legjelentősebb városai: Damaszkusz, Kádes, Ugarit, Ebla, Aleppo és Karkemis voltak. Több Benhadád (Ben-Hadad, utalás Baál szíriai nevére, Hadad-ra) nevű uralkodóját is ismerjük, ugyanakkor a feliratok említik Hazáelt is.

Hazael neve a Fekete obeliszken kerül elő – lásd fent –, mint akinek országát és városait III. Sulmanu-asszídu legyőzte. A nagy asszír király halála után azonban jó 40 évig viszonylagos nyugalom köszöntött a nyugati partvidékre, amely időszakban Hazael birodalma nagyra nőtt. Biblián kívüli írott források is tanúsítják, hogy Szíria ekkor sikerrel foglalta el észak-Izrael városait. Hazael fia, Benhadád már nem volt ilyen ügyes katona. Mind Izrael (Joás és Joakház idején), mind észak-Szíria (a helyi uralkodók függetlenségi törekvései miatt) fokozatosan kicsúszott a kezéből.

Joás (ie. 798-782)

Igehelyek: II.Kir.13:9-25

Joakház halála után fia, Joás került hatalomra Izraelben. 16 éves uralma alatt mind a királyi udvar, mind a nép Jeroboám hamis vallását követte, emellett Isten nem tetszése ellenére véres harcokat folytattak testvéreik, a júdabeliek ellen. Az Úr fenyítéke továbbra is Szíria maradt.

Joás meglátogatta a haldokló Elízeust, hogy megtudakolja tőle a szíriaiak ellen vívott harcok kimenetelét. Mélyen megalázta magát a próféta előtt és keservesen sírt is. Isten ekkor még egyszer lehetőséget adott népének a hozzá való visszatérésre. *„De megkegyelmezett az Úr nékik, és megkönyörült rajtuk, és hozzájuk tért az ő szövetségéért, amelyet kötött volt Ábrahámmal, Izsákkal és Jákobbal, és nem akarta őket elveszíteni, sem el nem vetette őket az arca elől mind ez ideig.“* (II. Kir.13:23). Elizeus megjövendölte Joásnak, hogy még háromszor fogja visszaverni győztesen a szíriaiakat, ami hamarosan be is teljesedett: Joás seregeinek sikerült visszafoglalniuk a korábban elvesztett észak-izraeli városokat.

Elizeus, a béke nagy prófétája nem kelt fel többé betegágyáról. Megpihent Istenben. Az Úr még haló poraiban is megtisztelte prófétáját, rendkívüli csodát tett általa, aminek híre messzire jutott: *„És történt, hogy egy embert temettek, és mikor meglátták a csapatokat (éppen megint háború*

lehetett), gyorsan odatették azt az embert az Elizeus sírjába; de amint odajutott és hozzáért az Elizeus teteméhez, megelevenedett és lábaira állott.“ (II.Kir 13:21)

Joás neve egy korabeli asszír feliraton

1967-ben az iraki Rimah-ból egy asszír királyfelirat töredéke került elő. III. Adad-nirári (ie. 810-783) – akinek az ideje alatt újra megindultak a nyugati part (Szíria, Fönícia és Izrael) elleni támadások – egy hadjáratáról emlékezik meg a szöveg, amelyet talán ie.796-ra tehetünk. Az asszír csapatok ekkor végig fosztogatták és feldúlták a nyugati partvidéket, majd „adót szedtek“ Damaszkuszban, Türoszban, Szidónban és a „szamáriai Joás“-tól.

II. Jeroboám (ie. 793-753)

Igehelyek: II. Kir. 14:23-29

II. Jeroboám 41 éves uralkodása első részét – feltehetően – társuralkodásban töltötte atyjával (ie.793-782 között). Királyok-Krónikák könyve kronológiai adatokat ugyanis csak így kerülnek összhangba egymással. A társuralkodás intézménye – úgy tűnik – nem volt ismeretlen, vagy szokatlan Júda és Izrael királyai előtt Talán így próbálták bevezetni és elfogadtatni utódlásra kijelölt örökösüket az udvar, a hadsereg, a papság és nem utolsósorban a nép körében. Joás minden bizonnyal nem véletlenül adta épp ezt a nagyon is sokat jelentő nevet trónvárományos fiának. Ezzel is kifejezte politikai-vallási ambícióit és irányultságát.

II. Jeroboám hosszú uralkodásának eseményeiről nem sokat mond a Biblia. A már megszokott állapotok és körülmények alapvetően nem sokat változtak. A királyi udvar és a nép bálványkultuszokba merült, Isten fenyítéssel – a szíriai támadásokkal – igyekezett visszatéríteni Izraelt. Az Úr időnként még fékezte a nyomort és egy-egy győzelmet adott népének („*Emáthtól fogva a pusztasági tengerig*“ II.Kir.14:25), de a megkeményedett lelkeket mindez nem fordította vissza Isten megtagadásának útjáról. Izrael végzete elkerülhetetlenné vált.

„Az asszír fogság előtti fél évszázadban olyan volt Izrael gonoszsága, mint Noé korának és minden olyan kornak gonoszsága, amikor az emberek elvetették Istent. Teljesen a bűnözésre adták magukat. A természet Isten fölé emelése, a Teremtő helyett a teremtmény imádása mindig

a legdurvább bűnökkel járt együtt...Ilyen bűnök származtak abból, hogy (I.) Jeroboám felállította a két aranyborjút. Az istentisztelet megalapozott formáitól való első eltérés a bálványimádás durvább formáinak bevezetéséhez vezetett, míg végül az ország majdnem minden lakosa a természetimádás csábító szokásainak hódolt. Alkotójáról elfeledkezve, Izrael mélyen elfajult (Hós. 9:9).

A törvényszegők sok alkalmat kaptak a megtérésre. Amikor a legmélyebbre süllyedtek a hitehagyásban és a legnagyobb volt nyomoruk, Isten a megbocsátás és remény üzenetét küldte hozzájuk...

Isten egy ideig késleltette a megjövendölt büntetést, és II. Jeroboám hosszú uralkodása alatt Izrael seregei jelentős győzelmeket arattak. De a jólét idején sem változott meg a megátalkodottak szíve, és végül Isten úgy rendelkezett, hogy fegyver által hal meg Jeroboám, Izrael pedig fogságba vitetik az ő földjéről (Ám. 7:11).“ (E.G.W. im.176-178.o.)

II. Jeroboám neve egy megiddói pecséten

A megiddói ásatások során (Tell el-Muteszellig IVA réteg) egy pecsét került elő, amely a „Sema, Jeroboám szolgájának tulajdona“ feliratot viseli. A kifejezésből és a pecsét korából arra következtethetünk, hogy az illető II. Jeroboám egyik királyi tisztviselője lehetett.

Zakariás (ie. 753)

Igehelyek: II. Kir. 15:8-12

Jéhu 4. utódán beteljesedett Isten prófétai jövendölése (II.Kir.10:30). Zakariás mindösszesen 6 hónapig követte atyját, II. Jeroboámot a trónon, amikor Sallum, Jábes fia összeesküvést szőtt ellene és megölte őt a nép szeme láttára. (Úgy tűnik, senki nem kelt a törvényes király védelmére.)

4. Izrael pusztulása

Sallum (ie.752)

Menáhem (ie.752-742)

Pekája (ie. 742-740)

Peka (ie. 752-732)

Hóseás (ie.732-722)

Sallum (ie. 752)

Igehelyek: II. Kir. 15:13-15

A királygyilkos Sallum csak 1 hónapig uralkodott Szamáriában, mert a Tirza-beli Gádi fia, Menáhem megölte őt. Polgárháború tört ki Izraelben, amit Menáhem brutális kegyetlenséggel igyekezett felszámolni. *„Akkor verte le Menáhem Tifsáthot és mindazokat, akik benne voltak, és egész határát Thirsától fogva, mert nem bocsátották be, azért verte le és még a terhes asszonyokat is mind felhasogatta benne.”* (II.Kir.15:16)

„Izrael balsorsú királyságának utolsó éveit olyan erőszak és vérontás jellemezte, amelyet Akháb háza uralkodása alatti igen küzdelmes és nyugtalan időszakokban sem tapasztalhattak. A tíz törzs uralkodói két évszázadon át – vagy tovább is – szelet vetettek, így most aratták a vihart. Egyik királyt a másik után gyilkolták meg, hogy újabb becsvágyóknak nyissanak utat... A jogosság minden alapelvét elvetették...” (E.G.W. im. 175.o.)

Menáhem (ie. 752-742)

Igehelyek: II. Kir. 15:14-22

Menáhemnek nem sikerült stabilizálnia Izraelt. 10 éves uralma alatt egy ellenkirály is működött Péka személyében (ie.752-732). Erre a kettős királyságra utal talán Hóseás könyvének egyik megjegyzése is, amely kétféle néven említi az északi országrészt: *„Körülvett engem **Efraim** hazugsággal, az **Izrael** háza pedig csalárdsággal, de Júda uralkodik még istennel és a hűséges Szenttel.”* (Hós.11.12).

Bár Jéhu dinasztiája letűnt, Menáhem alapvetően mégsem változtatott az ország korábbi politikai-vallási irányultságán, nem tanult elődei hibáiból és megvetette a prófétai üzeneteket. Izrael így elkerülhetetlenül közeledett a vég felé.

Menáhem idején a nagy asszír király Pul (a biblia máshol Tiglát-Pilésernek is nevezi őt) rátört

Izraelre és hatalmas hadisarcot rótt az országra. Menáhem kénytelen volt hűségesküt tenni az észak-keleti nagyhatalomnak, annak fejében, hogy Asszíria támogatja őt és dinasztiáját.

III. Tukultu-apil-ésarra (ie.745-727)

A bibliai Pul/ Tiglát-Piléser a nagy hódító hírében álló, kegyetlen asszír király az ie.740-es években több sikeres hadjáratot is vezetett a nyugati partra. Győzelmi sztéléin megemlíti Menáhemet, Szamária királyát is, azon uralkodók között, akik sarcot küldtek a királyi udvarába. A bibliai szövegből kiderül, hogy Izrael innentől kezdve nem pusztán anyagi függésben állt (1. sz. függés lásd fent), hanem politikailag is elköteleződött Asszíriának. (2.sz. függés).

Pekája (ie. 742-740)

Igehelyek: II. Kir. 15: 22-26

Menáhem fia, Pekája csak 2 évig élvezhette uralkodói hatalmát. Gonosz királyságának az Izraelben már megszokott módszerrel vetettek véget: egy katonai puccs forgatagában megölték szamáriai palotájában. A trónfosztást végrehajtó Remália fia Péka feltehetően már eddig is birtokolhatta Izrael egy részét, mivel a Bibliában említett kronológiai adatok máskülönben értelmezhetetlenné válnak. Péka talán kihasználva a Menáhem halála utáni – feltehetően zavaros időket – hosszú, de eredményes csatározások során fennhatósága alá vonta Izrael teljes területét. Péka népszerűségét növelhette, hogy Pekájával szemben ő nem volt hajlandó behódolni az asszíroknak és nem vállalta fel az éves hadisarc fizetését.

Péka (ie. 752-732)

Igehelyek: II. Kir. 15:25-31, II. Kir. 16:5-9, II. Krón. 28.fej.

Izrael nem ismerte fel kellőképpen az északkeleti határról érkező veszélyt. Királyai belpolitikai csatározásokban merítették ki erejüket, Isten figyelmeztetései ellenére továbbra is támogatták a jeroboámi vallást, továbbá hiú ábrándokat szöttek egy életképes asszír-ellenes szövetségről.

Úgy tűnik, hogy Péka lehetett az asszír-ellenes liga motorja. Szövetkezett Damaszkusszal, Ammonnal, Moábbal és Edommal, abból a célból, hogy közösen megtagadják az asszíroknak

fizetendő éves adót, majd ezután a várható megtorlást csapataik együttes fellépésével megállítják. Péka terve az volt, hogy ezeknek a törekvéseknek Júdát is megnyeri. Akház király azonban nem vállalta az öngyilkos szövetséget, mire potenciális partnerei ellenségeivé lettek és megtámadták országát. (ie. 735-734 szír-efraimi azaz szír-izraeli háború). Akház emberileg egyetlen esélyt látott a szabadulásra. Nem az Urat kereste, hanem „előremenekült”, följánlotta szolgálatait és adóját Asszíriának, ha az megvédi országát ezektől a kisállamoktól. (1.sz. függés) III. Tukultu-apil-ésarra azaz Tiglát-Piléser nagy örömmel eleget tett a kérésnek. Seregei elfoglalták Damaszkuszt, és betörték Izrael területére is. A kb. ie.734-732 között zajló háború során az asszírok elfoglalták Szíria és Izrael nagy városait (pl. Hácórt és Megiddót), megölték Reczint, a szír királyt és foglyokat, valamint nagy zsákmányt gyűjtöttek. Szamária végül megmenekült a felprédálástól, mivel Pékát megölte Hóseás, aki saját magát tette meg uralkodónak. Kisebb zsidó csoportokat már ekkor deportáltak a birodalom belső területeire. Szíria-Izraelt 3 tartományra osztották, a gyűlölt és terhes éves hadiadó megnőtt és állandóvá vált, ugyanakkor az asszírok elfogadták Hóseást bábkirálynak. (2. sz. függés)

Hóseás (ie. 732-723)

Igehelyek: II. Kir.15:30, 17:1-41, Ézsa.20:1

Hóseás személyes tragédiája, hogy bár gonoszága nem volt annyira teljes, mint elődeié (II.Kir. 17:2), mégis az ő uralkodása alatt ért be Izrael tragédiája. Hóseás bár az assír-barát párt embere volt, nem szűnt meg oktalan reménysége, hogy visszaszerezze Izrael önállóságát és elvesztett területeit. Nem fogadta el a prófétai figyelmeztetéseket Isten ítéletéről, hanem saját bölcsességében: diplomáciai és katonai erejében bizakodott.

Hóseás követeket küldött az egyiptomi királyhoz, hogy segítségét kérje az asszírokkal szemben, majd elődjéhez hasonlóan megtagadta az adófizetést a birodalomnak. *„És olyan lett Efraim, mint az együgyű galamb: balgatag! Egyiptomhoz kiáltanak Asszíriára rohannak.”*(helyesbített fordítás) (Hós.7:11)

Emellett a király és a nép továbbra is megmaradt a bálványimádásában, ami miatt Isten nem adhatott további segítséget választott népének. *„Bálványokkal szövetkezett Efraim, hagyd hát*

magára! Elérkeztek a számadásnak napjai elérkeztek a megtorlásnak napjai, megtudja majd Izrael!” – hangzott a baljóslatú előrejelzés Hóseástól, a királlyal azonos nevű, kortárs izraeli prófétától (Hós.4:17; 9:7)

Izrael függetlenségi törekvései nem maradtak büntetlenül. Salmanassár asszír király hatalmas sereggel vonult fel Izrael ellen, elfoglalta és felégette városait, fogságba vetette királyát, majd ostrom alá vette a fővárost. A 3 éves ostromot Salmanassár fia, Szargon fejezte be (Ézsa.20:1). Ie.722-ben Izrael AsszírIA egyik tartománya lett, lakosait áttelepítették a Folyamköz vidékére, míg a zsidó állam területére idegeneket költöztettek (szamaritánusok).

Hóseás neve egy pecséten

1993-ban egy londoni magángyűjteményből került elő egy pecsételő, amelyen az alábbi felirat olvasható: „Abdi, Hóseás szolgájáé”. A pecsételő a felirat betűtípusa alapján az ie.8.századra keltezhető. Minden bizonnyal egy hivatalnoké lehetett Hóseás király idejéből. .

V.Sulmanu-assaridu (ie. 727-723)

A bibliai Szalmánasszár, azaz V. Sulmanu-assaridu III. Tukultu-apil-esarra fia és utóda volt. Hóseás kihasználta a nagy király halála után kialakult zűrzavart és míg Sulmanu-assaridu trónja megszilárdításával volt elfoglalva, ő megtagadta az adófizetést és asszír-ellenes koalíció létrehozásán fáradozott. Sulmanu-assaridu ie. 726-ban tudta elindítani megtorló hadjáratát nyugatra, ami feltartóztatlanul haladt előre egészen Szamária erődítményéig. Ez a város azonban évekig makacsul ellenállt az ostromlóknak. A hadjárat alatt maga a nagykirály is meghalt, így a hadmozdulatokat fia és utóda, II.Sarrukin – a bibliai Szargon – fejezte be. (ie. 722-705). Izrael állam önállósága megszűnt. Területét az Asszír birodalom kebelezte be, lakosságának nagy részét deportálták. (3. sz. függés)

II. Sarrukin leírása Szamária sorsáról:

„Megostromoltam és elfoglaltam Szamáriát, fogolyként elvezettem 27 900 lakosát. Belőlük 50 szekérből álló különítményt alkottam, és a fennmaradó lakosoknak megparancsoltam, hogy foglalják el korábbi társadalmi pozíciójukat. Kijelöltem föléjük egy tisztviselőmet, és a korábbi király sarcát vettem ki rájuk. A várost újjáépítettem és jobb lett, mint volt és embereket

telepítettem oda azokból az országokból, amelyeket én magam hódítottam meg. ..”(ANET 284).

A történettudomány nagyon sokáig nem tudott arról, hogy Izrael meghódítása nem II. Sarrukin nevéhez fűződik, mivel ő felirataiban – dicsvágytól hajtva – atyja hódításait is magának tulajdonította. A Biblián kívül semmi nem őrizte V.Sulmanu-assridu tetteinek emlékét. Csak az újabb keletű régészeti leletek támasztották alá a bibliai leírás hitelességét.

„Az északi királyságot sújtó pusztulás a menny közvetlen ítélete volt. Az asszírok csupán eszközök voltak, akiket Isten felhasznált szándéka véghezvitelére. Ésaiás révén, aki nem sokkal Szamária eleste előtt kezdett prófétálni, az Úr úgy utalt az asszír seregre, mint haragja botjára. Pálca az ő kezében – mondta – az én búsulásom (Ésa. 10:5)..Az Úrnak bölcs és irgalmas szándéka volt a tíz törzset sújtó büntetéssel. Így próbálta megvalósítani azt, amit atyáik földjén nem tudott már általuk elérni, hogy szétszórta őket a pogányok között...Nem volt mindenki megátalkodott azok között, akiket fogságba vittek. Voltak, akik hűségesek maradtak Istenhez, és olyanok is, akik megalázták magukat előtte. Isten azt akarta, hogy általuk, az élő Istennek fiai (Hós. 1:10) által, az Asszír Birodalomban tömegek ismerjék meg jellemét és törvényének áldásait.” (E.G.W. i.m.181-182. o.)

Az északi országrész függetlenségének végére ért. A deportált 10 törzs maradéka asszír fennhatóság alatt lassan újjáépítette városait, míg az elhurcoltak további sorsa ismeretlen. (Elveszett 10 törzs). Júda úgy maradt meg a nagy asszír birodalom déli tövében, mint „kalyiba az uborkaföldön” (Ésa.1:8). Isten választott népének Júdában azonban még mindig volt lehetősége a megtérésre. Éppen az utolsó izraeli király, Hóseás 3. évében lépett trónra a déli országrész egyik legnagyobb formátumú reformkirálya, Ezékiás. (II. Kir.18:1)

A déli országrész, Júda története

1. Roboámtól Asáig (ie.930-869)

Roboám (ie.930-913)

Abija (ie.913-910)

Asa (ie.910-869)

Roboám (i.e. 930–913)

Igehelyek: I. Kir. 12: 1-24, 14:21-31, II. Krón. 10:1-12:16

Salamon pogány, ammonita anyától (II.Krón.12:13b) született fiára, Roboámra hagyta az akkor még egységes zsidó királyság irányítását. Származása, édesanyja befolyása és neveltetése nagyban hozzájárultak ingatag jelleméhez, amely idővel egyre sötétebbé vált. *„Cselekedett pedig gonoszt, mivel az Urat szíve szerint keresni nem akarta. ”* (II.Krón.12:14)

*„Bár Salamon szerette volna kiválasztott utódját, Roboámot lelkileg felkészíteni arra, hogy bölcsen fogadja az Isten prófétája által megjövendölt válságot, de olyan sok hiba csúszott gyermekkori neveltetésébe, hogy már képtelen volt jó irányba fordítani a fiú lelkületét, aki ammonita anyjától ingatag jellemet örökölt. **Időnként megpróbált ugyan Istennek szolgálni.** Volt is némi fellendülés. Roboám **azonban nem volt állhatatos**, és végül engedett a rossz hatásoknak, amelyek kicsi korától körülfogták. Roboám botlásaiban és végső hitehagyásában jelentkezett azoknak a kapcsolatoknak a félelmetes következménye, amelyeket Salamon bálványimádó nőkkel alakított ki.”*(E.G.W. im. 57.o.)

Roboám ingatag jelleme – tetézve a salamoni mértéktelen adók miatti rossz közhangulattal – végzetessé vált az ország egysége számára. A súlyos adók csökkentését kívánó elégedetlenek élére Jeroboám állt, akit Salamon halála után népi küldöttség keresett meg Egyiptomban. Roboám Sikkembe gyűjtötte össze Izraelt a királyválasztásra, ide igyekeztek hát Jeroboámék is. A panaszosok kérelmét Roboám – bölcsen – három napig fontolgatta. Abban is helyesen járt el, hogy tanácsot kért többektől is. Mivel azonban az idősek válasza – csökkentse az adókat – nem volt kedvére való, végül a pajtásait is megkérdezte. Azok nyilván ismervén a király szíve szerint való választ, azt mondták, amit igazából hallani szeretett volna. Roboám így végül büszke és gőgös választ adott a népnek: *„...ha az én atyám megnehezítette a ti igátokat, én még nehezebbé teszem azt, ha az én atyám ostorral fékezett titeket, én skorpiókkal ostromozlak benneteket. ”*(I.Kir. 12:14)

„Ha Roboám és tapasztalatlan tanácsadói megértették volna, hogy mi Isten terve Izraellel, akkor

meghallgatták volna a népet, amikor határozott reformokat kért a kormányzásban. De a sikhemi találkozásokkor nem éltek a lehetőséggel, és az okokból nem következtek az okozatra. Ezért soha többé nem tudták befolyásukat a nép nagy tömegein érvényesíteni... Amikor a király és választott tanácsadói ilyen okatlan és kegyetlen módon akartak hatalmat gyakorolni, azt tanúsították, hogy hivalkodnak a ranggal és tekintéllyel." (E.G.W. im. 59–60.o.)

A nép a kemény válasz hatására azt a megoldást választotta, amelyre korábban – Dávid korában – már volt példa: más királyt választott, aki jobban tetszett neki. 10 törzs elutasította Roboám királyságát és Jeroboámot tette meg uralkodóvá. Beteljesedtek a silóbeli Ahija jóvendölései. (I. Kir.11:11-13, 30-40). Roboám uralma alatt csak Júda és Benjámin törzsterülete maradt.

A déli király nehezen törődött bele az érzékeny veszteségbe. Értetlenségét és tapintatlanságát mutatta, hogy egy adószedőt küldött északra, akit azonban a népharag azonnal felkoncolt. (I. Kir. 12:18). Roboám haragjában hatalmas sereget gyűjtött elszakadt népe ellen. Mintegy 180 000 fős sereggel készült a testvérháborúra. Isten Semája prófétát küldte hozzá, aki megakadályozta a vérontást. *„Azt mondja az Úr: Fel ne menjetek, és ne hadakozzatok a ti atyátokfiai ellen; térjete meg kiki a maga házába, mert éntőlem lett e dolog...”* (I. Kir.12:24).

Roboám meglepő módon elfogadta Isten intését, szó nélkül elbocsátotta seregét és visszatért Jeruzsálembe. 3 évig az igaz hitet követte és vele együtt a nép is. (II.Krón.11:17) Sok északról menekülő papot, lévitát és Istent követő egyszerű embert fogadott be országába. Ebben az időben Isten mindenben megáldotta a királyt és Júdát. Városok épültek, raktárakat hozott létre és megerősítette hadseregét is. (II.Krón.11: 5-17).

„Ennek az eljárásnak a folytatásával Roboám nagymértékben helyrehozhatta volna a múlt hibáit és a nép újra bízott volna abban, hogy képes józanul uralkodni....” (E.G.W. im. 60.o.)

Júda királya azonban a jólétben elbízta magát: *„Lőn pedig, hogy amikor Roboám az ő királyságát megszilárdította és abban megerősödött: elhagyta az Úr törvényét, és vele együtt az egész Izrael”* (II.Krón.12:1). Júdában újra megépültek Baaál és Asera kultuszhelyei, a „magas helyek”. (I.Kir. 14:23-24). Roboám életének ez a mozzanata kettős tanulsággal is lehet számunkra. Egyrészt,

hogy a jólét idején gyakori a magabizás, amit aztán látványos bukás követhet (Péld.16:18), másrészt hogy a vezetők felelőssége megkülönböztetett, mivel hatásuk is az.

Roboám és népe hitehagyása nem maradt következmények nélkül. Az Úr ítélete az volt, hogy a király uralkodásának 5. évében (ie. 926-925 körül) engedte a szomszédos egyiptomi birodalom seregének felvonulását és zsákmányolását választott népe területein. (II.Krón.12:1-2).

I. Sesonk (kb. ie.945-925) egyiptomi fáraó

Egyiptom ebben az időben mind gazdaságilag, mind társadalmilag és politikailag meggyengült. Ie. 1100 körül egy thébai Amon pap, Herihór elszakította a birodalomtól a déli területeket (Felső-Egyiptomot), így a birodalom kettészakadt. A fáraólistákból kitűnik, hogy időnként két, párhuzamos fáraódinasztia is uralkodott, az egyik Théba, a másik Tanisz (Nílus-delta) központtal. Az ie.10.század környékén Núbia is önállósította magát, ugyanakkor a szomszédos Líbia támadásai is folyamatos veszélyt jelentettek a birodalomra. Ebben a nem éppen kedvező helyzetben egy líbiai származású, erőskezű fáraó került Alsó-Egyiptom trónjára. (XXII. dinasztia alapítója, I. Sesonk, a bibliai Sisák). I. Sesonk centralizációs törekvései átmenetileg sikerrel jártak: Núbiát visszacsatolta az egyiptomi birodalomhoz, Thébával (Felső-Egyiptommal) is elismertette uralmát és több fiát is az ottani Amon papokhoz küldte tanulni, illetve érdekeit képviselni. Mivel a fáraó energiáit elsősorban ezek a hatalom-központosítási törekvések kötötték le, így külpolitikájában meglehetősen passzív maradt. Az egyiptomi források csak egy – a Biblia által is megörökített – palesztinai hadjáratot jegyeztek fel vele kapcsolatban.

A Biblia monumentális hadjárat képét vetíti elénk: 1200 harci szekér, 60000 lovas és „megszámlálhatatlan” segédnép özönlötte el Júdát. (II.Krón.12:3) A lakosság jó része, a fegyveresek és előkelők Jeruzsálembé menekültek. Az Úr ekkor Semája prófétát küldte hozzájuk, aki nyilvánvalóvá tette, hogy hűtlenségük következményeként Isten engedte Júdára Sisák hadait. *”A nép még nem jutott olyan messzire a hitehagyásban, hogy semmibe vegye Isten büntető ítéletét. A Sisák támadása miatt elszenvedett veszteségben felismerték Isten kezét, és egy ideig megalázták magukat.”* (E.G.W. im. 61.o.)

„ És mikor az Úr látta, hogy megalázták magokat, eképpen szóla az Úr Semája prófétának:

Megalázták magokat, nem vesztetem el őket, hanem némi szabadulást szerzek nékik, és nem ontom ki az én haragomat Jeruzsálem ellen Sésák által; Mindazáltal szolgáló lesznek néki, hogy megtudják a különbséget az én szolgálatom és más országok királyságainak szolgálatai között.”
(II.Krón.12:7-8)

Sisák seregei így bár végigpusztították az országot és sok kincset zsákmányoltak, (kifosztották a salamoni templomot is), mégsem tudták Júdát elfoglalni, mert Isten határt szabott kegyetlenkedéseiknek.

I.Sesonk palesztinai hadjáratának nyomai a történelemben

Salamon erős királysága feltehetően fenyegetést jelentett Egyiptom számára, így a királyság meggyengülése és kettészakadása kedvező lehetőséget teremtett a beavatkozásra. Az egyiptomi források szerint I. Sesonk egy határincidens ürügyén, kb. ie. 925 körül csapataival lerohanta Palesztinát. Győzelmi felirata a Théba melletti Karnakban tételesen felsorolja azt a 150 zsidó várost (Júda és Izrael területéről egyaránt), amelyeket a fáraó seregei feldúltak. Bár az egyiptomi felirat azzal dicsekszik, hogy ezeket a településeket ismét a birodalom fennhatósága alá vonták, a történészek szerint inkább csak zsákmányszerző hadjáratról lehetett szó, amelyet nem követett területgyarapítás. Sesonk győzelmének emlékét őrzi egy egyiptomi győzelmi sztéle (feliratos kőoszlop) maradványa is, amely Megiddó feltárásakor került elő.

Tragikus, hogy sem a nép, sem a király nem tartotta meg emlékezetében a történeteket. Az emberi természet felettébb hajlamos az állhatatlanságra. Hamarosan minden visszatért a régi medrébe: újraépültek a „magas helyek” és Roboám tovább folytatta elbizakodott uralkodását.

*„Mihelyt azonban a baj elmúlt, és a népnek újra jól ment dolga, sokan elfeledkeztek arról, amitől féltek, és újra visszatértek a bálványimádáshoz. Közöttük volt maga Roboám király is. A csapás súlya alatt ugyan megalázkodott, **de nem tette ezt a megpróbáltatást élete igazi fordulópontjává.** Elfelejtette a leckét, amire Isten meg akarta tanítani és visszasüllyedt azokba a bűnökbe, amelyek előzőleg Isten büntető ítéletét hozták a népre.”* (E.G. W. im. 61.o.)

A Biblia tanítása szerint Isten a próbák és különféle élethelyzetek által formálja az ember

jellemét. Ha engedelmesen kiálljuk a nehézségeket, fejlődünk, de ha lázadunk, vagy könnyelműek vagyunk, akkor rosszabb lelkiállapotba kerülünk, mint voltunk – egyre távolabb kerülünk Istentől és az ő hangjától, ezért „megkeményedünk”.

Roboám életében is ezt a törvényszerűséget figyelhetjük meg. Isten kifejezett tilalma ellenére több feleséget és ágyast is vett magának, és hogy dinasztiaja uralmát bebiztosítsa, fiait a városok élére nevezte ki vezetőkké. Szintén az Úr parancsa ellenében járt el – sőt saját korábbi viselkedését is megtagadta –, amikor folyamatos, kilátástalan testvérháborút folytatott élete végéig Jeroboám északi királysága ellen.

„Roboám természeténél fogva önfejű, öntelt, makacs volt, és hajlott a bálványimádásra. Ennek ellenére erős jellemű, rendíthetetlen hitű, Isten kívánságát teljesítő emberré fejlődhetett volna, ha bizalmát teljesen belé veti... De amint múlt az idő, a király a maga társadalmi befolyásában bízott és az erődökben, amelyeket megerősített. Lassanként engedett öröklött gyengeségének, míg végül befolyását teljesen a bálványimádás mellett vetette latba...Néhány dicstelen év után....Roboám pihenni tért őseihez és eltemették Dávid városában. (E. G. W. i.m. 6o.,63.o.)

Abija (i.e. 913-910)

Igehelyek: I.Kir. 14:31-15:8, II.Krón. 13:1-14:1

Roboám kedvenc feleségétől származó fiát még életében kijelölte utódként. (II.Krón.11:21-22)
A rossz genetikai örökség, a még rosszabb szülői példa és természetesen Abija saját döntései végső soron egy megsötétedett, Istentől távol álló jellemet alakítottak ki. A Biblia nem sok eseményt jegyez fel rövid uralkodásával kapcsolatban. Összefoglaló jellemzése azonban lesújtó: *„És járt az ő atyjának minden bűneiben, amelyeket őelőtte cselekedett és nem volt az ő szíve olyan tökéletes az ő Urához Istenéhez, mint Dávidnak az ő atyjának szíve” (I.Kir.15:3)*

Az egyetlen figyelemreméltó eseményt, ahol némi hit is megmutatkozott Abija jellemében, II. Krón.13. fejezetében olvashatjuk. Abija apja örököséként folytatta az északi országrész elleni háborút. Komoly öntudattal fogott a sereg egybegyűjtéséhez, azonban így is csak kb. fele annyi embere volt, mint Jeroboám megerősödött és jóval nagyobb királyságának. Mielőtt harcba

bocsátkoztak volna, Abija rendkívül bölcs és istenfélelmet is tükröző beszédet intézett az ellenségnek. Emlékeztette őket az Úrtól megáldott dávidi királyságra, hitehagyásukra és árulásukra, bálványozásukra. Felhívta a figyelmüket arra, hogy ha Júda ellen harcolnak, az igaz Isten ellen is küzdenek. (II.Krón.13: 4-11) Végül így zárta intését: „Azért ímé mi velünk van az Isten vezér gyanánt, és az ő papjai a riadó kürtökkel, hogy ti ellenetek kürtöljének. Izráel fiai! Ne harcoljatok az Úr ellen, a ti atyáitok Istene ellen, mert nem lesztek szerencsések!”(II.Krón. 13:12). Az északi seregek azonban nem hátráltak meg. Cselt készítettek a júdabelieknek, kétszeres túlerejükkel körülfogták Abija csapatait, akik szorult helyzetükben Isten hívták segítségül. Az Úr meghallgatta kétségbeesett imájukat: az izraeli seregek szétfutottak és a menekülők közül Abija emberei sokakat megöltek. Júda néhány települést is elfoglalt Izraeltól (II.Krón.13:16-17,19). Innentől kezdve Jeroboám katonailag meggyengült, hamarosan pedig meg is halt.

Abija – atyja példáját követve – sok feleséget vett magának és számtalan gyermeket nemzett, akik a dinasztia megerősítését szolgálták. Mindössze 3 éves uralkodása után feltehetően fiatalon hunyt el, ígéretes jellemű fia, Asa követte őt a trónon.

Asa (ie. 910–869)

Igehelyek: I.Kir. 15:9-24, II. Krón. 14:1-16:14

Asa ifjúkorától kezdve 41 éven keresztül uralkodott Júdában. Ellentmondásoktól nem mentes, alapvetően istenfélő jellemét így összegzi a krónikás: „És Asa azt cselekedé, a mi kedves volt az Úr szemei előtt, mint Dávid, az ő atyja.” (I.Kir.15:11)

Asa uralkodása kezdetétől nagy vallásreformerként lépett fel, lerontotta az idegen istenek oltárait, és megparancsolta a népnek is, hogy az igaz Istent kövessék. Mivel istenfélelme miatt az Úr megvédte népét minden háborútól, így mintegy 10 évig békesség volt az országban. A király az ország erősítésére tudta fordítani figyelmét és anyagi erőit. Városokat építtetett át, hatalmas sereget tartott fent és sok aranyat-ezüstöt gyűjtött be Isten házába is. (II.Krón.14:1-8)

Asa és népe hitének nagy próbája volt, amikor Isten megengedte, hogy egy etióp hadsereg, Zerah

vezetésével megtámadja Júdát. A hihetetlen méretű hadsereg (ezerszer ezer ember és 300 harci szekér – II. Krón.14:9) komoly, szinte legyőzhetetlen kihívást jelentett. Asa bizalma azonban nem rendült meg. Nem katonái, nem erős városai adtak neki nyugalmat, hanem mély Istenbe vetett hite. *„Emberileg nézve várható volt, hogy a hatalmas egyiptomi sereg elsöpör mindent maga előtt. A békesség idején azonban Asa nem a saját kedvteléseit és szórakozását kereste. Készült a válságos helyzetre. Küzdelemre edzett hadserege volt. Igyekezett népét úgy vezetni, hogy Istennel békességben legyen. És most, bár hadereje kisebb volt az ellenségénél, nem gyengült meg hite abban, akibe bizalmát helyezte. A király a jólét idején az Urat kereste, ezért most a viszontagságos napokban támaszkodhatott rá.”* (E.G.W. im. 70.o.)

„Akkor kiálta Asa az Úrhoz, az ő Istenéhez, és monda: Oh Uram, nincs különbség előtted a sok között és az erő nélkül való között, hogy megsegítsed! Segélj meg minket, oh mi Urunk Istenünk, mert benned bízunk, és a te nevedben jöttünk e sokaság ellen! Oh Uram, te vagy a mi Istenünk, ne legyen ember te rajtad erőt.” (II.Krón.14:1)

Isten ezt az imádságot nem hagyta figyelmen kívül. Azonnal cselekedett. Az etióp seregek menekülni kezdtek, de Asa csapatai üldözték őket Gerárig, ahol végül Isten ítélete mindegyiküket utolérte. Júda seregei nagy zsákmánnyal megrakottan tértek vissza Jeruzsálembe. (II.Krón.14:12-15)

„Asa imáját minden hívő keresztény imádkozhatja. Mi is harcot vívunk, de nem „test és vér ellen”, hanem „erők és hatalmak ellen, a sötétség világának urai és a gonoszság lelkei ellen, amelyek a mennyei magasságban vannak.” Az élet harcaiban találkozunk az igazság ellen felsorakozó gonosz erőkkal. Reménységünk nem emberben, hanem az élő Istenben van. Teljes hittel és bizonyossággal számíthatunk arra, hogy Isten egyesíti hatalmát az emberi eszközök igyekezetével neve dicsőségére.” (E.G.W. im. 70.o.)

A győzelem után Isten üzenetet küldött Asának és népének Azáriás próféta által. Isten szavai fontos összefüggésekre mutattak rá Júda és Izráel lelki magatartása valamint külső körülményei között, ugyanakkor bátorítást és óvást is tartalmaztak a jövőre nézve. (II.Krón.15: 1–7) A prófétai beszéd záró sorai különösen buzdítóak voltak: *„Ti azért bátorságosok legyetek, kezeiteket le ne*

eresszétek, mert a ti munkátoknak jutalma van.” (II. Krón.15:)

A győzelem és a prófétai üzenet hatására Asa nem elbizakodott lett – mint egy hasonló eset után ösatyja, Roboám –, hanem épp ellenkezőleg: még nagyobb szabásúbb, még mélyebb vallási reformációt kezdeményezett Júdában. Ez a tiszta és őszinte Isten-keresés még az északi terület hívő maradékát is Júdába vonzotta. (II.Krón.15:8-15) A megújulást magával a királyi udvarral kezdte: saját anyját fosztotta meg a királynői tisztségtől, mivel Asera kultuszt követett. A kánaáni vallás termékenység istennőjéről készített szobrot széttörtette és elégette a Kidron-völgyében. (I. Kir.15:13,II.Krón.15:16) ezen túl összegyűjtette és megszenteltette az Úr háza kincseit. (II.Krón.15:18) Jóllehet Asa törekvése őszinte volt, a kánaáni „magas helyeket” mégsem tudta teljesen kiirtani Júdából. Döbbenetes, hogy ez a vallás mennyire megkötöző erejű lehetett! (II. Krón.15:17, I.Kir.15.14).

A vallási megújulás és Isten iránti hűség ismét hosszabb, kb. újabb 20 éves békeidőszakot biztosított Júdában. (II.Krón.15:10,19). Asa uralkodásának 36. esztendejében azonban Izrael királya, Baása erődöt épített az ország déli – azaz Júdával határos, Jeruzsálemtől csak 8 km-re levő – vidékén, hogy lezárja a határt és elvágja azok útját, akik Júdához és a jeruzsálemi szentélyhez ragaszkodtak. (II.Krón.16:1). Asa ekkor egy igen súlyos hibát követett el: Izrael régi ellenségét, északi szomszédját, Szíriát bérelte fel testvérei ellen. Bűnét tetézte azzal, hogy az éppen általa szorgosan gyűjtögetett Úr házában kincseiből vette el az ehhez szükséges pénzt. Emberileg nézve sikeresnek tűnt ez a katonai-diplomáciai fogás: Benhadád, a szír király súlyos csapást mért Izraelre, Asa pedig szétromboltatta a Baása által épített határerődítményt és köveiből saját erődvárosokat alapított. (II.Krón.16:2–6, I.Kir. 15:18–22).

Benhadád

Az 1993/94 nyarán a dáni ásatások során (Izrael egyik legészakibb városa volt az ókorban) két sztélé-töredék került elő, amelyek ugyanannak a feliratnak a részei. A szöveg beszámol arról, hogy Szíria királya, Ben-Hadad feltehetően valamikor az ie. 9.század első felében elfoglalta a várost. Lehetséges, hogy ez éppen annak a betörésnek az emléke, amelyet a Biblia is feljegyez (I.Kir.15.20), de ha nem is pontosan erről az eseményről van szó, az kétségtelenné válik, hogy Ben-Hadad létezett, szír király volt és ellenséges érzelmeket táplált a szomszédos Izrael állama

íránt ezekben az évtizedekben.

Mispa

II.Krón.16:6 és I.Kir.15:22 szerint ez volt az egyik erődváros, amelyet Asa az elbontott Rama köveiből építtetett. 1927 és 1935 között feltártak egy kis tellt, amelyet a bibliai Mispa-val azonosítanak. Körülbelül 14 km-re északra van Jeruzsálemtől és Asa korától kezdődően egy erődítményként szolgált.

Az Úrnak azonban nem tetszett ez az „ügyeskedés”. Hanáni próféta által szigorú üzenetet küldött Asának, amelyben emlékeztette őt Istennel szerzett korábbi tapasztalatára. *„Mivel a szíriabeli királyban volt bizodalmad, és nem az Úrban, a te Istenedben bíztál: ezért szabadult meg a szíriabeli király hada a te kezedből. Avagy nem voltak-e a szerecseneknek és a libiabelieknek nagy seregük, felette sok szekereik és lovagjaik? Mindazáltal, mivel az Úrban volt bizodalmad, kezembe adta azokat; Mert az Úr szemei forognak az egész földön, hogy hatalmát megmutassa azokhoz, a kik ő hozzá teljes szívvel ragaszkodnak; Bolondul cselekedtél ebben; azért mostantól kezdve háborúk lesznek te ellened.”* (II. Krón. 16:7–9)

Megdöbrentő, ugyanakkor mégis nagyon hiteles emberi jellemrajz, ahogy Asa reagált a próféta üzenetére. Tömlöcbe vettette Hanánit és ezután még másokat is megnyomorított. (II. Krón.16:10–13).

Asa másik Istennel szembeni hűtlenségét már idős korában, betegségében követte el, uralkodásának 39.évében. Súlyosan megbetegedett a lábaira, de ekkor nem Istenhez fordult, hanem az orvosokhoz. A Biblia szerint nem az volt a bűne, hogy megkereste az emberi gyógyítókat, hanem az, hogy elfeledkezett arról, hogy Isten a legfőbb, mindenek feletti gyógyító. (II. Móz. 15:26).

Nem tudhatjuk, Isten hogyan ítélte meg Asa életét. A Biblia az összefoglaló értékelésekben kiemeli, hogy Asa szíve tökéletes volt istenhez egész életében (I.Kir.15:14, II.Krón.15:17), de nem titkolja el élete végén elkövetett hibáit, gyengeségeit sem. *„Asa hűséges szolgálatának hosszú történetét elcsúfította néhány hibája, amelyeket akkor követett el, amikor nem helyezte*

bizalmát teljesen Istenbe.”(E.G.W. im. 71.o.)

2. Kapcsolat a két zsidó királyság között (Josafáttól Joásig)

Josafát (872-848)

Jóráam (853-841)

Akházia (841)

Athália (841-835)

Joás (835-796)

Josafát (i.e. 872–848)

Igehelyek: I. Kir.15:24, I.Kir.22.fej., II.Krón.17:1-21:1

Josafát király története kiemelkedik Királyok-Krónikák könyvei leírásaiból. Leginkább azért, mert Josafát a déli és az északi országrész hitehagyása idején is megtartotta személyes hitét és példája egész Júdára nagy hatással volt. *„Az Úr Josafáttal volt, mivel az ő atyjának, Dávidnak előbbi útjain járt és nem kért segítséget a bálványoktól, hanem az ő atyjának Istenét kereste és az ő parancsolataiban járt, és nem az Izraelnek cselekedetei szerint”* (II.Krón.17:3–4). Mintha ismét a megvalósulás közelébe ért volna az Isten által elrendelt és nem a más népeket utánzó királyság eszméje, ahol az uralkodó mellett, hogy az országot politikailag-katonailag és gazdaságilag vezeti, lelki vezető és pap is egyben, ahogy az Dávid és Salamon uralkodásának egy-egy időszakában jellemző volt.

Josafát uralkodására nagy hatással lehetettek atyja, Asa pozitív évei. Huszonöt évig tartó uralkodása alatt igyekezett *„az ő atyjának minden útjában”* járni, *„és abból ki nem tért”* (I.Kir. 22:41–43).

Trónra kerülésekor vallási reformot kezdeményezett: leromboltatta Baál és Asera újra megépült kultuszhelyeit, ugyanakkor nagy hangsúlyt helyezett a nép tanítására, Isten törvényének megismertetésére is. (II.Krón.17:6-9). Kiűzte a kánaáni vallás termékenység-kultuszt gyakorló papjait („férfi paráznait) is. (I.Kir.22:47). Megdöbbentő azonban, hogy még ezután is

fennmaradtak a nép körében pogány szentélyek, amelyeket a királyi vallásreform nem ért el. (I.Kir.22.44 vö. II.Krón.17:20:33).

Az Úr mindezért megáldotta Josafát királyságát. Nagy gazdagsága mellett, katonailag is megerősítette, olyannyira, hogy a környező országok „*nem mertek Josafát ellen hadakozni*” (II.Krón.17:10). A király erődített városokat, raktárházakat építtetett és megszilárdította a hadsereget. Néhány szomszédos nép még adót is fizetett, mint például a filiszteusok és arabiaiak. (II.Krón.17:2,5,10-19)

Josafát példás élete azonban nem volt mentes az emberi gyengeségtől. Feltehetően a béke keresése vezette, amikor fiának, Jórámnak, az északi király, Akháb leányát kérte feleségül. Akháb és Jézabel leánya családjának minden gonoszságát és hitehagyását hozta magával és a hajlítható jellemű Jórám életének, valamint egész Júdának megrontója lett. Josafát életének ez a mozzanata máig ható figyelmeztetéssel szolgál: nem tanácsos, hogy egy igazán hívő ember összekösse az életét egy Istent elvető személlyel. Sem családi-baráti kötelék szintjén, sem üzleti vállalkozás formájában. A Biblia annak ellenére mondja ezt, hogy közben nagy hangsúlyt helyez még az ellenség szeretetére is. De ugyanez az Isten mind az Ó- mind az Újszövetségben óva int a közös élettől, munkától és feladatvállalástól mindazokkal, akik a saját útjaikon járnak és nem keresik az igazságot. „*Aki jár a bölcsekkel, bölcs lesz, aki pedig magát társul adja a bolondhoz, megromol*” (Péld. 13:20); „*Ne legyetek hitetlenekkel felemás igában, mert mi szövetsége van igazságnak és hamisságnak? Vagy mi közössége a világosságnak a sötétséggel? És mi egyezsége Krisztusnak Béliállal? Vagy mi köze hívőnek hitetlenhez?* (II.Kor.6.14-15)

Josafát kétszer is beleesett ebbe a hibába: egyszer Akhábbal, másodszor Akháb fiával, Akháziával kötött szövetsége miatt. Akhábbal a már említett sógorság miatt sodródott közös hadi vállalkozásba Rámóth Gileádnál a szíriaiak ellen. A baljós előjelű, Isten által nem támogatott csatában Akháb meghalt és maga Josafát is majdnem életét veszítette. Noha tudta, hogy az Úr nem helyesli ezt a katonai megmozdulást, rokonsága és adott szava kötelezte a harcban való részvételre. Végül csak Isten kegyelme mentette meg szorult helyzetéből. (I. Kir.22. feje. és II.Krón.17.feje. lásd részletesebben Akhábnál). A családi kapcsolatokból fakadó újabb negatív választás egy közös kereskedelmi vállalkozás kezdeményezése volt Akháziával. Az északi és déli

király által közösen épített hajóflottila Ofirba készült volna aranyért, azonban még a kikötőben elpusztult Isten ítélete miatt. Az intő jelre a két király különbözőképpen reagált. Akházia újra akarta építeni szétroncsolódott hajóit, Josafát viszont innentől kezdve teljesen elhatárolódott a további közös akcióktól. (I. Kir.22:49-51)

Josafát jellemének szépségét mutatja, hogy amikor a Rámóth Gileád-i vesztes csatából hazatért és Isten feddő üzenetét meghallotta Jéhu prófétától, akkor azt teljes alázattal elfogadta és még mélyebb vallási reformot kezdeményezett. Elismerte, hogy nem arra fordította energiáját, amerre kellett volna és országának erejét felesleges vállalkozásokban pocskolta el. (II.Krón.19:1-4).

A vallásreform mellett még egy területen fejtette ki reform tevékenységét: komoly figyelmet szentelt az igazságszolgáltatás megtisztításának. Jeruzsálemben és a nagyobb városokban bírákat nevezett ki, akiknek különös hangsúllyal parancsolta meg a korrupció nélküli ítéletet. *„Azért az Úr félelme legyen rajtatok, vigyázzatok arra, amit tesztek; mert az Úrnál, a mi Istenünkénél nincsen hamisság, sem személyválogatás, sem ajándékvétel.”* (II.Krón.19:7)

Josafát királyságának legnagyobb próbatétele és egyben legnagyobb Istennel szerzett tapasztalata az ammoniták és moabiták elleni harc volt. A két transzjordániai nép szövetsége megtámadta Júda királyságát, miközben a hír hallatára Szíria csapatai is megmozdultak. Josafát országa szorult helyzetbe került. Az uralkodó egy nyilvános, közös imára gyűjtette össze embereit Jeruzsálemben, a templom előtt. Személyesen fohászokodott az Istenhez: *„Oh Uram, mi atyáink Istene! Nem te vagy-e egyedül Isten a mennyben, aki uralkodol a pogányoknak minden országain? A te kezében van az erő és hatalom és senki nincsen, aki ellened megállhatna...Amikor veszedelem jöved mireánk, háború, ítélet, döghalál, vagy éhség, megállunk e házban előtted (mert a te neved e házban van) és amikor kiáltunk hozzád a mi nyomorúságainkban: hallgass meg és szabadíts meg minket...Mert nincs bennünk erő e nagy sokasággal szemben, mely ellenünk jön. Nem tudjuk mit cselekedjünk, hanem csak te reád néznek a mi szemünk”* (II.Krón.20:6-12). Josafát személyes példája, hite és őszinte imája nagy hatással volt az összegyűlt zsidó férfiakra, asszonyokra és gyermekekre. Mindannyian komolyan megrendültek. Isten nem hagyta válasz nélkül ezt a valódi hozzá térést. Még akkor üzenetet küldött egy lévita által, aki megjövendölte: *„Ne féljete és ne rettegjete e nagy sokaság miatt,*

mert nem ti harcoltok velük, hanem az Isten” (II.Krón.20:15). Másnap furcsa háború vette kezdetét. Josafát seregei az Úr által mondott helyre vonultak és veszteg álltak, csak énekeseiket és zenészeiket küldték előre, hogy dicsérjék Isten hatalmát. Ahogy elkezdtek az éneklést, Isten ellenséget bocsátott a már csatarendben álló moabitákra és ammonitákra, akik ettől a nem várt fordulattól teljesen megzavarodtak és szinte védekezés nélkül elhullottak. A kardcsapás nélküli győzelem után Josafát nem feledkezett el a háláról sem. Negyednapra ismét összegyűjtötte seregét és közösen mondtak köszönetet Istennek az emberileg lehetetlen helyzetből való szabadításért.

„És lőn az Istennek félelme az országok minden királyságain, mikor meghallották, hogy az Úr hadakozott az Izrael ellenségei ellen. Megnyugodott azért a Josafát országa, és békességet adott néki az ő Istene minden felől.” (II.Krón.20:29-30)

„Josafát uralkodásának eredményeiből sok tulajdonítható annak, hogy bölcsen gondoskodott alattvalói lelki szükségleteiről. Az Isten törvénye iránti engedelmesség nagyon hasznos. Az Úr kívánalmaihoz való alkalmazkodásban átformáló erő rejlik, amely békét teremt az emberek között, és jóakarátívá teszi őket egymás iránt. Ha minden férfi és nő Isten Igéje tanításait tenné élete irányítójává, gondolatai és érzelmei zsinórmértékévé, akkor a nemzeti és társadalmi problémák megszűnnének. Minden családból olyan befolyás áradna, amely fokozná mások lelki látását és erkölcsi erejét. Ez mind a nemzeteknek, mind az egyéneknek előnyt jelentene.” (E G. W. im.: 122. o.)

Josafát hite, életvitele, és reformtevékenysége – mind a vallás, mind a bíraskodás, mind a hadsereg területén – áldásos volt egész Júda számára. Egyetlen, bár következetesen visszatérő hibája, éppen az Akháb házával való barátkozás azonban súlyos következményekkel járt. Athália, aki fia felesége lett nem várt csapásokat hozott a királyi családra és az egész országra is. Ezek a keserű gyümölcsök viszont már csak Josafát halála után értek be.

Jórám (ie.853-841)

Igehelyek: II.Kir.8:16-24, II.Krón.21:1-20

Jórám életét nagyban befolyásolta felesége, az Akháb házából való Athália. Apja reformtevékenységei nem tettek rá olyan mély benyomást, hogy ellensúlyozni tudták volna az északról érkezett királynő hatását.

Jórámot még apja életében társuralkodóvá választották (ie.853-848 között). Ennek oka a gondos Josafát részéről talán a trón várományosának mindenkivel való elfogadtatása és az uralkodásra való felkészítés lehetett. Elképzelhető, hogy az sem mellékes körülmény, hogy éppen ie.853-ban volt az a szíriaiak ellen vívott csata, amelyben Akháb meghalt, Josafát pedig halálos veszedelembé került. Josafát halálközeli élménye rádöbbenhette őt múlandóságára és arra, hogy országa számára biztosítania kell a trónharcoktól mentes utódlást. Josafát halála után az akkor 32 éves Jórám egyeduralkodóként folytatta a királyság vezetését még 8 esztendőn át. (II.Kir.8:16-17).

Jórám összefoglaló jellemzése – belegondolva, hogy kinek a fia is volt ő – lesújtó. *„És járt az Izrael királyainak útján, amiképpen cselekedtek az Akháb házából valók, mert az Akháb lánya volt a felesége és gonoszul cselekedett az Úr szemei előtt”* (II.Kir.8:18). Athália anyjához, Jézabelhez hasonlóan kemény, határozott, erős akaratú asszony volt, nem mentes hatalmi ambícióktól és hatalomféltéstől. Férje életében nagy szerepe lehetett abban, hogy Jórám *„Izrael királyainak útján járt”*.

Jórám uralkodását azzal kezdte, hogy testvéreit, féltestvéreit, akiket atyja nagyhatalmú urakká tett egy-egy erődített városban, megölette. Szintén leszámolt néhány – a hatalom szempontjából veszélyesebb – fejedelemmel is. (II.Krón.21:1-4) Miután így bebiztosította uralmát, újra megépíttette a „magas helyeket” Jeruzsálemben és Júda más területein. Nem pusztán megengedte a kánaáni vallás újraéledését, de népét *„biztatta”* is erre. (II.Krón.21:11). Királysága idején Edom levált a zsidó királyságról és saját uralkodót választott, amiképpen Libna is. Jórám megpróbálta visszaszerezni ezeket a területeket, de nem járt sikerrel. (II. Krón.21.8-10).

Isten próbálta figyelmeztetni Jórámot és megállítani a lejtőn lefelé vezető úton. Illés próféta egy levél útján tolmácsolta a júdabeli uralkodónak Isten üzenetét: *„Ímé az Úr nagy csapást bocsát a te népedre, fiadra, feleségeidre és minden jószágodra, te pedig súlyos betegségbe esel, bélbajba*

esel...” (II.Krón.21.14-15). A súlyos szavak hamarosan valóra váltak. A szomszédos filiszteus-arab és egyiptomi népek szövetséges seregei rátörtek a zsidó királyságra és kifosztották azt. Maga a király is érzékeny veszteségeket szenvedett. Palotáját kirabolták, családját, legkisebb fia kivételével fogságba ejtették (II.Krón.21:16-17). Mindezek után beteljesedtek a Jórám betegségéről jövendöltek is: a király gyógyíthatatlan gyomorbajba esett és két év szenvedés után meghalt. A nép nem mutatott részvétet iránta, mert nem kedvelték uralmát és ezért nem is temették a júdabeli királyok közé. (II.Krón.21:18-20.)

Akházia (ie.841)

Igehelyek: II.Kir.8:25-29, 9. fejezet, II.Krón.22:1-9

Akháziát rendkívül nehéz genetikai örökség terhelte: apja Jórám, anyja Athália, nagyszülei anyai ágon Akháb és Jézabel voltak. Gyermekkorától rossz befolyások vették körül, amelyekből felnőtt férfiként sem sikerült megszabadulnia. A krónikáírók így összegezték a kialakult helyzetet: *„Ő is az Akháb házának útjain járt, mert az ő anyja volt néki tanácsadója az istentelen cselekedetre. És gonoszul cselekedett az Úr szemei előtt, miképpen Akháb házanépe, mert azok voltak a tanácsadói atyja halála után, az ő veszedelmére.* (II.Krón.22:3-4) Anyja és tanácsadói hatására belekeveredett az izraeliek és szírek között folyó csatározásokba Rámóth Gileádnál. A szírek győzelme után a zsidó seregek visszavonultak. Izrael királya, Jórám megsebesült és Jezréelben ápolta sebeit. Akházia épp beteglátogatóban volt nála, amikor Isten parancsára a felkent Jéhu elindult, hogy végrehajtsa az ítéletet Akháb végképp megkeményedett nemzetségén. Amikor Akházia látta Jórám halálát és Jéhu elszánt katonáit, elmenekült, de őt is utolérte az előre megjövendölt ítélet. (II.Kir.9. fejezet).

Athália (ie.841-835)

Igehelyek: II.Kir.11:1-20, II.Krón. 22:10-23:21

Athália Júda történelmében az egyetlen olyan uralkodó volt, aki nem Dávid házából származott. Fia sorsának hírére elhatározta, hogy saját kezébe veszi az ország irányítását. Ennek érdekében szóbaajöhető riválisait, a királyi család közelebbi és távolabbi tagjait – beleértve saját, verszerinti unokáját is – halálra ítélte. A véres leszámolást csak Akházia csecsemőkorú kislánya,

Joás élte túl, akit Jósabát, Akházia húga magához vett és elrejtett az anyakirálynő gyilkos indulata elől. (II.Krón.22:10-12). Joást hat éven át rejtgették az Úr házában, mivel Jósabát férje, Jójada, főpap volt. Amikor a kis királyfi 7 éves lett, Jójada összeesküvést szőtt a gyűlölt és idegen Atháliával szemben, akit az általános népharag elsöpört. Joást emelték a királyi székbe és a nép – leginkább a főpap hatására – visszatért Istenhez. *„És bement az egész sokaság a Baál házába (Jeruzsálemben), és azt elrontotta, és annak mind oltárait, mind bálványait összetörte. Mattánt pedig, a Baál papját az oltár előtt ölték meg.”* (II.Krón.23:17) Athália megöletése, a Baál szentély pusztulása és Joás királlyá kenése általános, lelkes fogadtatásra talált a nép körében. *„És örvendezett a föld minden népe, és a város is megnyugodott; minekutána Atháliát megölték fegyverrel.”* (II.Krón.23:21) Athália halálával teljessé vált Isten Akháb házára kimondott ítélete, míg Júda számára ismét lehetőség nyílt a teljes megtérésre és vallási fordulatra.

Joás (ie.835-796)

Igehelyek: II.Kir.11:21-21:21; II.Krón.24:1-26

Joás 40 éven keresztül állt Júda élén. Változékony, ingatag jelleme nem tette lehetővé, hogy a királyságában Athália halála után megindult vallási reformok meggyökerezzenek.

Joás gyermekként Jójada főpap családjában nőtt fel az Úr házában, ezért kicsiny korában nagyon fogékony volt Isten iránt. Uralkodása első évtizedeiben nagy hatással volt rá nevelőapja, akit Isten kivételesen hosszú élettel ajándékozott meg. (II.Krón.24:15 szerint 130 évet élt). Jójada életében Joás Isten ügyét támogatta. Tervbe vette a jeruzsálemi templom épületének kijavítását, ennek érdekében egy ládát állítatott fel az Úr háza előtt és abban gyűjtötték a nép felújításra szánt ajándékait és adóit. Az összegyűlt pénzből nemcsak arra tellett, hogy a templomot helyrehozzák, hanem arra is, hogy edényeket és eszközöket készítsenek belőle, szintén a papok számára. Felújították a templomban folyó szolgálatot is. Jójada főpap halálával azonban minden megváltozott.

„Minekutána pedig meghalt Jójada, eljöttek a Júda fejedelmei, és meghajtották magukat a király előtt; a király pedig hallgatott rájuk. És elhagyták az Úrnak, atyáik Istenének házát és szolgáltak az Aseráknak és bálványoknak; mely vétük miatt lőn az Úrnak haragja Júda és Jeruzsálem ellen.

És küldött hozzájuk prófétákat, hogy visszatérítenék őket az Úrhoz, akik bizonysgot tettek ellenük, de nem hallgattak rájuk.” (II.Krón.24:17-19) Jojada főpap halálával a befolyásolható Joás Júda fejedelmei tanácsát követve visszatért a Baál kultusz támogatásához. Példáját átvette a nép is, így Isten követése újra háttérbe szorult. A királyt figyelmeztető próféták között volt Zakariás, Jójada főpap fia, aki Joással együtt növekedett fel. Komoly figyelmeztetését „Ha elhagytátok az Urat, ő is elhagy titeket” (II.Krón.24:20) a király nagy haraggal fogadta és parancsot adott a próféta meggyilkolására. Zakariást az Úr házában ölték meg, azon a helyen, ahol valaha Jojada főpap megmentette a csecsemő Joás életét. „És nem emlékezett meg Joás király a jótéteményről, amellyel annak atyja, Jójada volt őhozá életében, hanem megölte a fiát. Mikor pedig meghalt ezt mondta: „Látja az Úr és bosszút áll!” (II.Krón.24:22)

Isten feddése nem váratott sokáig magára. Egy évvel később Joásnak szembe kellett néznie Hazaél szíriai király fenyegető csapataival. Noha a szírek csak kevesen voltak, Joásnak pedig nagy serege volt, mégis alulmaradt az ellenük folytatott harcokban. „Mert noha kevés emberrel jött rájuk a szíriabeli had, mindazáltal az Úr kezébe adta Júdának nagy seregét, mivel az Urat, atyáiknak Istenét elhagyták” (II.Krón.24:24) Hogy elkerülje Jeruzsálem felprédálását, Joás végül Hazaélnak adta a templomi ládában összegyűjtött pénzt, ami pedig az Úr házáé volt. (II.Kir.12:17-18). A kudarcos harcok és a felháborító béke miatt a már betegeskedő Joást saját szolgálói ölték meg az ágyában. Érdemes kiemelni, hogy legbensőbb szolgálói, akik gyilkosává váltak, nem voltak júdabeliek. (II.Krón.24:26) Joás népszerűtlensége a hálátlanul megölt Zakariás és a megnövekedett adók miatt olyan mértékű volt, hogy holttestét nem temették a királyok közé, ahol Jojada főpap is nyugodott. (II.Krón.24:25, 16).

Joás életének tragédiája, hogy bár jól indult és évtizedeken keresztül hűséges volt Istenhez, élete második felében mindent jóvátehetetlenül elveszített. „És ha az igaz elhajol az ő igazságától és gonoszsgot cselekszik,... semmi igazságairól, amelyeket cselekedett, emlékezés nem lészen...” (Ezék. 18:24)

3. A hanyatlás évtizedei Amásiától Akházig (ie.796-715)

Amásia (ie.796-767)

Uzziás vagy Azária (ie.792?-740?)

Jóthám (ie.750?-735?)

Akház (ie.735?-715?)

Amásia (ie.796-767)

Igehelyek: II.Kir.14:1-20; II.Krón.25:1-28

Amásia apjához, Joáshoz hasonlóan felemásan viszonyult Isten törvényéhez. Fenntartotta ugyan a templomi kultuszt Jeruzsálemben, de nem fordult szembe a Baál kultusz magaslataival sem. *„Kedves dolgot cselekedett az Úr előtt, de nem tiszta szívből”* (II.Krón.25:2).

Amásia 25 évesen került trónra és 29 éven keresztül vezette Júda királyságát. Trónra lépésekor bosszút állt apja gyilkosain. Megölette őket, azonban családjaikat a mózesi törvényt tiszteletben tartva nem bántotta. (II. Krón.25:3-4).

Feltehetően az edomiták ellen indítandó hadi vállalkozás előtt országának erejét kívánta felmérni, amikor megszámloltatta Júda hadra fogható férfinépességét és tizes hadrendbe osztotta őket. Mivel nem találta elégségesnek az így felállt sereget, jó pénzért még újabb katonákat fogadott fel Izraelből. Immár elégedett volt királyságának erejével és készen állt a támadásra. Önmagában a népszámlálás nem volt bűn, hiszen azt volt, hogy maga Isten rendelte el. (IV.Móz.1:2). A problémát az jelentette, hogy Amásia sok elődjéhez hasonlóan elfelejtette Isten határozott kijelentését, hogy a népszámláláskor mindig Isten megváltására is emlékezzenek. (II.Móz.30:12) A választott nép a népszámlálással ne a saját harci erejét fitogtassa, ne váljon elbizakodottá, ne a maga keze erejében, vagy hadereje, lovasai és szekerei sokaságában reménykedjen, hanem Istenben. Ebbe a hibába esett egyszer még maga Dávid király is, aminek súlyos büntetését az egész ország megszenvedte. (II. Sám. 24.fejezet). Isten prófétát küldött az uralkodóhoz, aki megfedte Amásia népszámlálását és hadi készülődéseit. Az uralkodó elfogadta a próféta feddését – és pénzt veszve hagyva – szélnek eresztette izraeli zsoldosait, akik végigprédálták Júdát és visszatértek az északi országrészbe (II.Krón.25:5-10)

Miután hadserege leapadt, Amásia már az Úrban bízva indította meg seregeit a zsidókkal rokon, de velük ellenséges edomitákkal szemben. A Holt-tengertől délre lakó edomiták Dávid idején

kerültek a zsidó királyság fennhatósága alá, majd a kettészakadt királyság korában függetlenedtek. Most, Amásia fényes győzelmet aratott felettük a Sós-völgyben. Szinte érthetetlen, hogy bár az Úrban bízva érte el sikereit, mégis szinte azonnal elbukott hitében. *„Lőn azután, hogy Amásia megtért az edomiták megveréséből, a Seir fiainak isteneit elhozta és Isten gyanánt tisztelte azokat, akik előtt magát meghajtotta és nekik jó illatot gerjesztett.”* (II.Krón.25:14) Tette nem csak bűnös volt, hanem ésszerűtlen is. Erre egy próféta mutatott rá találóan, akit Isten küldött Amásiához feddő üzenettel: *„Miért imádod annak a népnek isteneit, akik nem szabadíthatták meg az ő népiüket a te kezedből?”* (II. Krón.25:15). Amásia azonban ebben a helyzetben már elutasítóan és dacos haraggal reagált az Úr szavára. A prófétát keményen elhallgattatta és megfenyegette.

Amásia felfuvalkodottságát jól példázzák a további események is. Követeket küldött az északi országrészbe Joáshoz, Jéhu unokájához, hogy háborúra hívja őt. Joás próbálta lebeszélni Amásiát a háborúról rámutatva valódi indítékaira is: *„Megverted az edomitákat, azért fuvalkodtál fel szívedben. Elégedjél meg a dicsőséggel és maradj otthon; miért akarsz a szerencsétlenséggel harcra kelni, hogy elessél magad és Júda is veled együtt?”* (II.Kir.14:10). Amásia azonban hajthatatlan maradt. Büszkesége hamarosan gyógyíthatatlan csorbát szenvedett, ugyanis az északi király seregei hatalmas győzelmet arattak Júda felett. Maga Amásia király is fogságba esett. Joás betört Jeruzsálembe, a város falait egy szakaszon lerombolta, kifosztotta a templomot, majd tűszokat szedve visszatért városába, Szamáriába. (II.Kir.14: 8-16.) Isten mindezt azért engedte meg, mert Amásia és népe továbbra is az edomiták isteneit követte. (II.Krón.25:20).

Amásiát később szabadon engedték és visszatérhetett Jeruzsálembe, ahol Joás halála után még 15 éven át uralkodott. Népszerűtlen királyságának egy lázadás vetett véget. Amásia Lákis erődvárosába menekült üldözői elől, akik azonban ott is utolérték és megölték őt. (II.Kir.14:17-20).

Uzziás (Azária) (ie.792?-740?)

Igehelyek: II.Kir.14:21-22; 15:1-7; II.Krón.26:1-23

Feltehetően tizenévesen, még apja életében trónra került Uzziás, aki hosszú ideig, 52 éven át volt Júda királya. Élete két elődjéhez hasonlóan alakult: uralkodása első felében hű volt Istenhez, később azonban elfordult tőle. Élete utolsó éveiben betegsége miatt fia, Jóthám uralkodott helyette.

Életének első, pozitív szakaszára nagy hatással volt Zakariás próféta. Mindaddig, amíg a próféta befolyása érvényesült, Uzziás Istent követte és uralkodása jó hatással volt országára. Megerősítette Jeruzsálemet és erődöket alapított a „pusztában” is. Támogatta a mezőgazdaságot, kutakat fúratott az ország több pontján. Neki magának is nagy állatállománya, szántói és gyümölcsösei voltak. (II.Krón.26:9-10). Katonai erejét mutatta, hogy szerencsésen vette fel a harcot a filiszteusok városai: Gáth, Jabné és Asdód ellen, amelyeknek falait lerontotta. Győzelmeket aratott a sivatagi arab törzsek felett, az ammonitákat adófizetőkkel tette és visszahódította Elat városát. Hatalmának híre egészen Egyiptomig jutott. Hadseregét, amelyet egy népszámlálás több mint 300 000 főnek talált, a királyi kincstárból jó fegyverekkel látta el. A hadászatban alkalmazta a korabeli technikai vívmányokat is: hajítógépeket és nyíllövő katapultokat állíttatott föl Jeruzsálem tornyaira. (II.Krón.26:2,6-8,11-15). Életének ebben a szakaszában igaz volt, hogy *„az Úr előtt kedves dolgot cselekedett...és kereste az Istent...”* (II.Krón.26:4-5).

Uzziás azonban apjához és nagyatyjához hasonlóan csak bizonyos hatásoknak engedett akkor, amikor az Isten törvényét követte. Miután Zakariás próféta meghalt, Uzziás teljesen más emberré lett. Sikerei elbizakodottá tették, hite formaivá vált, valódi istenfélelem nem maradt többé benne. Így történhetett, hogy egy alkalommal saját maga akart papi szolgálatot végezni a templomban és a papok figyelmeztetése ellenére belépett a szentélybe. Isten azonnal megítélte elbizakodottságát: a király leprás lett. Azzal a betegséggel fertőződött meg, amelyet sokan akkoriban a bűnnel azonosítottak. A leprásokat a korabeli társadalom kivetette magából és bár gondoskodtak róluk, de elkülönítve kellett élniük, mintegy „karanténban”, hogy meg ne fertőzzenek másokat. Ez lett a sorsa Júda királyának is, akit haláláig egy elkülönített házban őriztek. Helyett fia, Jóthám lett a valódi uralkodó. (II.Krón.26:16-23).

Uzziás tragikus végkimenetelű sorsa messzemenő tanulság minden ember számára. Sok évtizedes hitben eltöltött évek, pozíciók, jócselekedetek nem mentenek fel senkit későbbi bűnei alól. Uzziás legnagyobb gyengesége az önmagában való túlzott bizakodás volt. Ez okozta bukását is:

„A megromlás előtt felfuvalkodik az ember elméje...” (Péld.18:12)

„Azért aki azt hiszi, hogy áll, meglássa, hogy el ne essék” (I.Kor.10.12)

Júda népe a királyhoz hasonlóan szintén elfordult Istentől. Bár a jeruzsálemi templomszolgálat folyamatosan működött, a legtöbben mégis a „magas helyeken” mutatták be áldozataikat Baálnak és Aserának, a kánaáni isteneknek. (II.Kir.15:4).

„Uzziás hosszú uralkodása idején nagyobb jólét volt Júda és Benjamin földén, mint bárki más alatt, aki a közel két évszázaddal előbb meghalt Salamon óta ült a trónon. Uzziás hosszú éveken át megfontoltan uralkodott...e külső jóléthez azonban nem társult ugyanolyan mértékben a lelki erő megújulása...az alázatosság és őszinteség helyét fokozatosan elfoglalta a gőg és a formaiasság...Uzziás végzetes bűne az elbizakodottság volt...Sem magas tisztsége, sem hosszú szolgálatban eltelt élete nem lehetett mentség az elbizakodottság bűnére, amellyel megromtotta uralkodásának utolsó éveit.” (E.G.W. i.m. 189-190.o.)

Uzziás „szolgálóinak” pecségei

Uzziás uralkodásának idejéből két olyan pecsételőt is ismertünk, amelyek egy-egy „szolgájától” (magas beosztású, udvari emberétől) származnak. Mindkét pecsét lelőhelye ismeretlen, régiségkereskedőktől kerültek a kutatókhoz. Az egyik pecséten: az „Abiyaw Uzziás szolgája”, a másikon „Shebnaiah, Uzziás szolgája” felirat olvasható. Paleográfiai vizsgálatok szerint az előbbi pecsételő az ie. 8.század közepéről-végéről, míg az utóbbi ugyanennek az évszázadnak a második feléből származik. Azaz koruk a bibliai kronológia szerint beilleszthető Uzziás uralkodásának idejébe.

Jótám (ie.750?-735?)

Igehelyek: II.Kir.15:32-38, II. Krón.27:1-9

Jótám atyja betegsége miatt 25 éves korától kezdve vezette a déli királyságot. Nagy felelősség hárulhatott rá és úgy tűnik, hogy Uzziás sorsa is megrendítette. Alapvetően Isten útján próbált járni. Fenntartotta a templomi kultuszt és egy új kaput is építtetett az Úr házában. Apjához hasonlóan kedvelte a földeket és az építkezéseket. Ugyancsak apja öröksége volt, hogy az ammoniták évente nagy adót fizettek Júda kincstárába. Jótám Isten iránti hűsége nem maradt következmény nélkül: *„És hatalmassá lőn Jótám, mert útjában az Úr előtt, az ő Istene előtt járt.”* (II.Krón.27:6). Ugyanakkor a magaslatok nem rontattak le, Júda városaiban, a nép körében továbbra is használatban maradtak azok a kultusz helyek, ahol a kánaáni vallást követték.

Isten ezért éppen ebben az időben hívta el szolgálatra az Ószövetség egyik legnagyobb prófétáját, Ésaiást.

Akház (ie.735?-715)

Igehelyek: II.Kir.16:1-18, II.Krón.28:1-27

Akház fiatalon került Júda trónjára. Apjával ellentétben egyáltalán nem kívánt Istennek szolgálni. *„Izrael királyainak útján járt, és öntött bálványokat csináltatott Baál tiszteletére. Annakfelette tömjénezett a Hinnom fiának völgyében; fiait is megégette tűzben, a pogányok utálatossága szerint, akiket az Úr, az Izrael fiai elől kiűzött. Áldozott és tömjénezett a magaslatokon is, a halmokon is és minden zöld fa alatt.”* (II.Krón.28:2). Akház tehát a kánaáni kultusz híve lett és a vallás szokásai szerint mutatott be áldozatokat a magas helyeken és Asera termékenység istennő zöld ligeteiben. Legpogányabb tette kétség kívül az volt, hogy tulajdon fiait is tűzben égette meg Baál tiszteletére.

Akház kirívó bálványimádása nagy hatással volt népére is. Az eddig sokszor csak titokban végzett kánaáni kultuszok újult erőre kaptak. Isten fenyítő ítélete nem maradt el. A szír király, Reczin és az északi zsidó király, Péka szövetséges csapatai rátámadtak Júdára. Ebben a válságos helyzetben Isten Ésaiás prófétát küldte el a királyhoz és fejedelmeihez a következő üzenettel: *„Légy óvatos, maradj nyugton! Ne félj, ne lágyuljon meg a szíved...Mivel azt a gonosz tervet szötte ellened az arámi Reczin és az efraimi Remálja fiával együtt, hogy vonuljunk föl Júda ellen, törjünk rá, kapcsoljuk magunkhoz...azért azt mondja az én Uram, az Úr: Nem sikerül, nem úgy*

lesz...ha nem hiszitek, nem maradtok meg” (Ésa.7:4-9) (E.G.W.im.:203-204.o.). Akház azonban nem követte a prófétai szót. Szorult helyzetében nem Isten segítségét kérte, hanem a korabeli nagyhatalomhoz, Asszíriához fordult védelemért. Tiglát-Piléser, vagy Pul (történelmi neve **III. Tukultu-apil-ésarra**, lásd fent) hatalmas összegért vállalta, hogy megóvjja Akház királyságát. Akház kifosztotta az Úr házát, megadóztatta fejedelmeit, kiürítette a királyság kasszáját, azonban AsszírIA nagykirálya nem tartotta meg ígését. Reczin és Péka egyesült seregei kifosztották Júdát és foglyokat vittek Damaszkuszba és Szamáriába. (ie.735-734 szír-efraimi háború, lásd fent). Az izraeli seregekkel vívott küzdelemben meghalt Akház egyik fia, több főember és katonáinak jó része is. Isten parancsára Odéd próféta elállta Péka hazafelé tartó csapatainak útját és megintette őket a haszonleső fogolyszerzés miatt. Az északi királyság főemberei ekkor megalázták magukat Isten előtt és szabadon engedték testvéreiket, akiket az útra ruhával és élelemmel is elláttak. (II.Kir. 16:5-6; II.Krón.28:5-15). Tanulságos, hogy Izrael alapvetően bálványimádó fiai ekkor Istenhez sokkal inkább hűnek bizonyultak, mint a dávivi házból való Akház és emberei. Az északi invázió után a legyengült Júdát további ellenséges népek özönlötték el (edomiták, filiszteusok), miközben Tiglát-Piléser saját javára hódításokba kezdett Szíria és Izrael területén. (II.Kir.16: 7-9, II.Krón.28:16-21.)

Akház mindezen fenyítékek hatására sem tért meg. Sőt úgy gondolkodott, hogy ha Szíria csapatai képesek voltak legyőzni őt, akkor Szíria istenei erősebbek Jahvénál. Ezért amikor Szíriában járt, hogy Tiglát-Piléser előtt hódoljon, lemásoltatott egy damaszkuszi oltárt és annak mintájára saját bálványoltárt készíttetett Uriás pap által. Az új oltárt a templom elé helyeztette, míg a régi rézoltárt elvitette onnan. Bezáratta az Úr házát, edényeit összetörette és kizárólag Szíria isteneit tisztelte Jeruzsálemben és Júda városaiban. Megparancsolta Uriás papnak, hogy a damaszkuszi pogány oltáron mutassa be a mindennapi áldozatot. A korabeli hitbeli állapotokat mutatja, hogy Uriás, noha Isten papja volt, mindent úgy tett, ahogy a király megparancsolta neki. (II.Kir.16:10-18; II.Krón.28:22-25).

„Akház trónra lépése olyan félelmes helyzet elé állította Ésaiást és társait, amely Júda országában minden eddig felülmúlt. Sok embert, akik korábban ellenálltak a bálványimádó szokások rontásának, most rávettek a pogány istenek imadására...Éltek azonban Júdában olyanok, akik hűségesek maradtak Jahvéhoz. Rájuk tekintettek reménykedve Ésaiás, Mikeás és

társaik, amikor felmérték az Akház utolsó éveiben véghezvitt pusztítást. Templomuk zárva volt, de a hűségeseket Éσαιás megnyugtatta: Isten van miveliünk! A seregek Urát, őt szenteljétek meg, őt féljétek, és őt rettegjétek! És ő néktek szenthely léssen! (Ésa. 8:10, 13–14)." (E.G.W.im. 200.,204.o.)

Akház féktelen uralmának korai halála vetett véget. Méltatlan elődeihez hasonlóan nem temették a királyok közé. A trónon legidősebb fia, Ezékiás követte őt, akinek uralkodásával egy új korszak vette kezdetét.